

ბავშვთა დღეებზე ხუთს ათასობით ბავშვს შეუძლია დაეხმოს საშუალო სკოლაში. ამ დღეებზე ბავშვთა დღეებზე ხუთს ათასობით ბავშვს შეუძლია დაეხმოს საშუალო სკოლაში.

„მშენი, კარგი.“

3 რე ერთხელ მაინც უთვალა ბიჭვროდ ხანა-შე—ღარ გუბნულა არცდანი: ხელ გაატაროს ზავებულა!..

რა შედგება სოფელში—სებობიანი და ბაღობიანი ტყეობად გატარებულ ზავებულს დღეებს, მერამ ხანაყო ცხოვრება სულ სება!..

ბავშვები ერთმანეთს კარგად არე კე ვაქრობიანი და... უკვე ბავშვებზე რაზმებს, რეკლებს ირცევენ ხანაყის სანებს. როგორ, უცნობ ბიჭვროს უნდა მისეც ხმა? რომ არ ვაპირებოდა არა, შენ იყო, რომ უბათლოდ ვაპირებოდა. —ის ხომ ბიჭვროს, ის მგოსარია შენი, და გუნდს ვაპირა თუ გეუბნები—ეს არ არის მთავარი; ესეც არ იყოს, ხანაყო ცხოვრება ხომ სულ 26 დღეს გრძელდება! ამ მოკლე დროში უნდა მოასწრო ვაქრობაც და დაეკეთებოდა; და მართალი, ხანაყოველ დებრუნებულის უკვე ბიჭვროს ვიჭრობს, რომ სწორად მის რაზმი იყო ვეკლავე უკვე!..

...თბილისის წყნეს, შეუბრუნებს, თანაობიანი, ღამ...

ბავშვთა დღეებზე ხუთს ათასობით ბავშვს შეუძლია დაეხმოს საშუალო სკოლაში.

— ამ შედეგს შეუძლია—ღამ, შენა ხანაყო, —უბნობს ბავშვთა დღეებზე ხუთს ათასობით ბავშვს შეუძლია დაეხმოს საშუალო სკოლაში.

— ბავშვთა დღეებზე ხუთს ათასობით ბავშვს შეუძლია დაეხმოს საშუალო სკოლაში.

ბავშვთა დღეებზე ხუთს ათასობით ბავშვს შეუძლია დაეხმოს საშუალო სკოლაში.

„კარგი!“

896
076

ტირებს. დღეს და ვაძლიერებს სხანაყო ცხოვრება. ერთმანეთს ეხმობიანი რაზმები. და თუ შენა რაზმს შენი საქმიანობა ვაპირ მაილი ვაპირებ—შეგარეცხევენ და ვაპირებენ შენვე შეგობებს!

ხანაყო არ უფრო უბნობს, ვაძლიერებს და ხანაყო. თუგე, ძლიერს არსად არ სცემს პატრონი...

...10 დღის განმავლობაში სოფლის მუშაობისა და დამაზადების მუშაობისთვის ბავშვებისათვის საქმიანობის რეკონსტრუქციის კომიტეტის კვლევის მიხედვით ხანაყო „შეგობიანი“. აი, შენ მანათი ებოზი ვაპირ. ხანაყო უფროსი ვაძლიერებს ხანაყო ბიჭვროების ერთი ვაძლიერებს დავაძლიერებს ახლავს. აქვე უფროსი ბიჭვროებისთვის დავაძლიერებს ახორ კომუნალური.

— ბიჭვროდ ხანა ხანაყო—ვფაქობიანი ბავშვებს. ერთმა ბავშვს, დღეს პატრონი. მეორემ: არა, შეგობიანი. ირცევენ ერთმანეთს უბნობიანი დავაძლიერებს.

ხილნაღელი ანდრეი ინიუკინი, უვარლელი ალექსანდრე ცხელიაშვილი, თბილისელი ვიტა ბელოუსოვი პიონერთა ოთახისათვის ამზადებენ ხელგარჯილობის ნიმუშებს.

გურჯაანელი თენგიზ არუთინოვის მამა ტრაქტორისტია. თავისუფალ დროს თენგიზი თვალუფროს ადევნებს, როცა მამისი ტრაქტორს „მკურნალობს“. თენგიზმა ბანაქის ენოში თვალის მოჭრა ტრაქტორ „ბელოარუსს“ და მეგობრებს უზიარებს თავის „გამოცდილებას“.

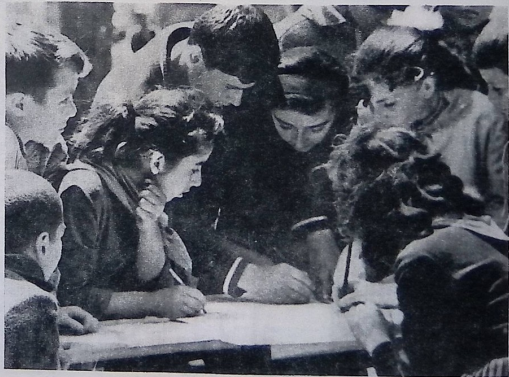

№ 1 რაზმის კელის ვაჟების „მეგობრობა“ ჰქვია. მას შეავს რელაქტორი—თბილისელი ბადრი ცქიტიშვილი. ის და მისი მეგობრები—ნანული ჭიჭინაძე, მანანა კერვალიშვილი და სხვები ადგენენ ახალი ნომრის მაკეტას.

ორივემ უნებლიედ ახედა მუხნარის თავზე გადმოხობილ მზიან ცას.

— აქამდე სულ წვიმები იყო, დღეს პირველად გამოიხედა მზემ, — თქვა მესამემ, მანაც ახედა ცას და მასაც მზით ავესო თვალეზი.

ეს იყო 28 ივნისი. იმ დღეს ისე გულარეხინად დაბრძანებულყოფილ მზე კრიალა ცაზე — ეტყობოდა, კარგახანს ალარ ჩავიდოდა. ამ მზის შემყურე ბავშვების გულებიც ისე ცხელია, როგორც თვით ეს მზე. მათი ოცნებებიც ამ კრიალა ცასავით სუფთაა და შეუბღალავი, მისწრაფებები—ისე მაღალი, ვით ამ მზის შუქითვე აფრადებული ეს ამაყი მთები.

პიონერული ჩვენის გაქაქა

მორის ურსნივილი

მზე სიცოცხლის დოლაბივით
ცრის სინათლეს თეთრად,
ჩემს თბილისში
რია-რია
შრიალია ხეთა.

მტკვარია თუ ცისკარია,—
თამაშია ფერთა,
დედები და დიდედები,
მალხაზებთან ერთად,
დადიან და ღიღინებენ,
ქვითქვითებენ ტკბილად...
დვას საღვინო, სალაღობო,
სამშვიდობო დილა!

მიხარია,
ღუღუნია,
ჩურჩულია ხეთა!
თვალს მივლულავ
და გარდასულს
სიზმარივით ვხედავ.

აქ ყოველთვის როდი იდგნენ
ეს შრიალა ჭადრები,—
აქ საზარლად გრიალებდნენ
საზარელი ქარები.
და ქუჩები ჩალამებულ,
ჩამწუხრებულ თვალებით

მატვარი ზურაბ მემარიაშვილი

ჩანდნენ, როგორც ქარიშხალთა
შავი ნატერფალები.

ახლაც მრუმედ მებატება
ომის მძიმე წლები—
კლასში ჩემი მეგობრები,
ჩამოყრილი ფრთებით.

მტერი, სადღაც კავკასიის
კარიბჭესთან მდგარი...
და მარტის თვე—მწუხრის მუშლი,
როგორც ამ გულს ბზარი,

გასჩენია მიწას, მამულს,
ხალხს გმირთა-გმირს ოდით—
ცა შრისხანე თბილის-ქალაქს
ადევს, როგორც ლოდი.

სუცემ, რაზმის ხელმძღვანელის
ხმა დერეფნებს ჰვარავს:
„— ხვალ ხეების დასარგავად
ყველა ერთად წაეალთ!“

—რის ხეები, რა ხეები.
ხედავ, როგორ გვიბერს?!—
სუცნაური სახეები,
ჩურჩულ და იჭვი.

—ალბათ სანგრებს თბრიან ახლა,
სადღაც ფრონტის ხაზზე...
—ვინ რა იცის, თბილის-ქალაქს
რა მოელის ხვალ-ზეგ...

—გამარჯვება,—ისმის გულს
ბაგატუცი ჩქარი...
ირეკება სიცოცხლის და
სიჭაბუკის ზარი.

და პიონერხელმძღვანელის
ხმა დერეფნებს ჰვარავს:
„— ხვალ ხეების დასარგავად
ყველა ერთად წაეალთ!“

და თენდება დილა ცივი,
ცივი, როგორც თოვლი...

საქართველო

გამარჯვების დღეს, ზღაპრულია ვით პირველი ია,—
მეცნ ქუჩებშიც შევესწართო დღესასწაულს დიადს.
ზარწყინავს სიხარულის ცრემლი, დგას მაისის დარი...
ირეკება სიცოცხლის და სიკვამლის ზარი.

უცებ, რაზმის ხელმძღვანელის ხმა დერეფნებს ზვარავს:
„ხვალ სახლების საშენებლად ყველა ერთად წავალთ!“

იღვა ჯამი შენების, ძიების და შრომის, ყველა საშინელებით მარცხდებოდა ომი...
მოწოდება დიადი ყველა სოფელ-ქალაქს გასწვდა, ვით განთიადის უქრობელი ძალა:
„ხვალ ყამირის გასატეხად ყველა ერთად წავალთ!“

უფროს ძმებთან, მამებთან და დედებთან ერთად, პატარებსაც გვინდოდა — სიტყვა საქმით გვეთქვა.

გავდიოდით მინდვრებში, ვენახში თუ ზვარში... და გვხვდებოდა მთა-ველი ყვაილების გაშლით.

და ბავშვები ცივ ქუჩებში მივაპიჯებთ თრთოლვით...
ბარ-ნიჩაბი მიგვაქვს მხრებით, და ნერვები ხეთა,
როგორც მტრედებს შტო მშვიდობის, შტო იმედის, რწმენის.
ხელთ გვიყარია — ახლოს არის გამარჯვება ჩვენი.

გვაცოცხლებდა, გვამღერებდა, გვამხნელებდა ყველას.
თოვდა, ცივი ქარი ქროდა, ხეებს მაინც ვრგავდით...
მარტს მოჰქონდა, მარტს მიჰქონდა თოვლთან ერთად დარდიც.
ილეოდა წელიწადი მძიმედ, მძიმედ, მძიმედ...
და ვაშყნიდით რწმენის ყლორტზე გამარჯვების იმედს.

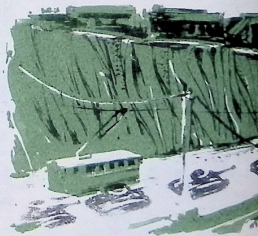
შორს მიიწეეს რაზმეული და არ სჯერა არვის, — ნუთუ, როცა უკან ვიხევთ, როცა მტერი გვეაბნის, რაღაც ხეთა დასარგავად მოიცალა ხალხმა...
ეს ჩურჩული გულსაკლავი თითქოს მესმის ახლაც.

ჩაივლიდა ვიღაც წამლად, აცეცებდა თვალებს:
„გაზაფხული მოდის ალბათ, რახან ხეებს რგავენ!“

ხმა საამო, ხმა ნეტარი დასცდებოდა გამგელეს:
„გამარჯვება ახლოს არის, რახან ხეებს რგავენ!“

მაგრამ რწმენა, დიდი რწმენა, გამარჯვების რწმენა,

ბრუნდებოდა რაზმეული შინ სიმღერით, ლხენით:
„გამარჯვება ახლოს არის, გამარჯვება ჩვენი“.

და სამშობლოს ძახილი
გულს წვედებოდა ხელად:
„ხვალ რუსთავის საშენებლოდ
ერთად წავალთ ყველა!“

ვაშენებდით ქალაქებს,
ვაშენებდით ბალებს,—
ჩვენი რწმენის ნაყოფი
მწიფობაშიც ვნახეთ.
ყველგან, ყველგან,
სადაც კი
მივაწვდინეთ ხელი,
გამარჯვების აღმებად
შრიალეზდნენ ხენი.

აი, ახლაც ჭადრები
ჩრდილს აღვირან ხეივნებს,
გულს ფიქრების ხეხილთა
ტოტი შევარხვენიე.
ნისლში კრთება ღადარი,—
ომის მძიმე დღეები...
აქ, ამ სანაპიროზე
როდი იდგნენ ხეები.
იყო მკაცრი ზამთარი
ცრემლისა და წუხილის
მტერი, როგორც აუთარი,
გუგუნით და ქუხილით
აწყდებოდა სამშობლოს
სოფლებს, დაბებს, ქალაქებს...
ჰე, წარსულის სკივრიდან
ღარდს რა ამოალაგებს!?

ალარა ვართ ბავშვები
და ბავშვებით ვხარობთ—
თქვენ ხართ ამ სიხარულის
და სიცოცხლის წყარო.

ჩვენი პიონერებო,
იმედებო ჩვენი,
პატარა დაიებო,
მეგობრებო, ძმებო!

და მსურს, ყველას ახსოვდეს:
ეს შრიალა ხეები,
როგორც დიდი სიცოცხლის
მწვანე სასახლეები,
პაწაწინა ხელებით
აღვვიმართავს პატარებს—
ჩვენ ამ ხეებს უკვდავთა
უკვდავებს ვადარებთ,
თვითელი—სამშობლოს
გმირის სახელს ატარებს.
ის, ვინც შინ ვერ მობრუნდა
ბედნიერი ღმილით...
სული მათი ამ ხეებს
ერწყმის ყოველ-ხვილით.

ის, ვინც გმირად დაეცა,
ის, ვინც გმირად მოკვდა,
ამ ხეებში გაცოცხლდა,
ამ შტოებში ბორჯავს.

ხედავთ, როგორ მღერიან
რტოშრიალა ხენი,
ეს ბომ ჩვენი ძმებია,
მაგებია ჩვენი...

თვითელნი თვითელს
თითქოს ხელსაც გვართმევს,—
მათი ერთგულება და
სიყვარული გემართებს.

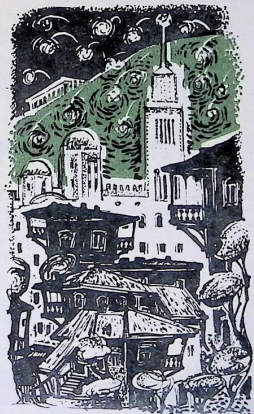
მათი ხსოვნის სახსოვრად,
მათი რწმენის წყაროდ,
თქვენ არსებობთ, ბავშვებო,
თქვენი გული ხარობს.

ჩვენი პიონერებო,
იმედებო ჩვენი,
პატარა დაიებო,
მეგობრებო, ძმებო,
ჩვენი ახალგაზრდებო,
მინდა ისევ გვეთქვას:
„ხვალ კოსმოსშიც უთუოდ
ერთად ვიფრენთ. ერთად!“

პგავს ხე უკვდავებისა
სიჭაბუკესი, სიყრმეს—
მაღალი მზის სინათლეს
ყვლსახვევად იხვევს.
კონტაობს და გზადაგზა
ჩრდილს ხალიჩად გვიშლის—
ეს—გულეებში შევდივართ
თუ ჭადრების ჩრდილში?!

მზე სიცოცხლის დოღბივით
ცრის სინათლეს თეთრად,
ჩემს თბილისში შრიალა
ბროლგადღერეილ ხეთა...
ისმის გულის მხიარული
ბავაბუვი ჩქარი...
ირეკება სიცოცხლის და
სიჭაბუკის ზარი.

და პიონერხელმძღვანელის
ხმა დერეფნებს ჰფარავს:
„—ხვალ ხეების დასარგავად
ისევ ერთად წავალთ!“

ბიხის სკოლა სოფლის მისასვლელთან დგას. აგურის შენობას წინ ფართო ეზო აქვს, სპორტული მოედნითა და საცდელი ნაკვეთით. აქ მუდამ ერთიმეულია, — ბავშვები მოდიან არა მარტო აბისიდან: მდინარე ფრონეზე გადმოივლიან ფცილები, გუგუტქედის სერიდან გადმოდებიან ბერძენაულე ბი, აბისისთვიდან, ტკოციდან გამალეებით მოპყვებიან გზას ბიჭები, გოგონები...

აბისის საშუალო სკოლა თანბრად მშობლიური გამხდარა ყველა ბავშვისათვის. ბავშვებთან ხშირად ნახავთ მომღიძარე ქალიშვილს. მასაც წითელი ყელსახვევი ამწვინებს. ეს — უფროსი პიონერხელმძღვანელი ცისანა აბაიშვილია.

ჩვენი რესპუბლიკის უძრავ სოფელს პიონერებმა გაუთქვეს სახელი. აბისელ პიონერებზე ჯერჯერობით მხოლოდ რაინოულ ცენტრში იციან, დაბა ქარელში. მოდი, მათ მუშაობასაც გაეცნობთ.

როგორც ყველგან, აბისის საშუალო სკოლაშიც არის პიონერთა ოთახი, თავისი კედლები გაზეთებითა და სტენდებით. გადასვლეთ ამ სტენდებს და ნაწილობრივ მიინც გაეცნობით აქაურ პიონერთა საქმიანობას. შემდეგ კი თავად ბავშვები გაგიყვანენ სოფელში, აგიყვანენ წყაროს თავზე, დაატარებენ საკლმეტურნო ხეხილნარს. შეგიყვანენ მოხუცებთან და ინვალიდებთან, — ყველგან, სადაც მათი ხელი ატყვია.

შინმოუსვლელაჲი

— გამარჯობათ, ბებო! — მიესალმა წითელყელსახვევიანი ბიჭუნა ზურამ ირემაძე შავებში ჩაცმულ მოხუცს. — ჩვენმა რაზმებმა გადასწყვიტა: ომიდან შინმოუსვლელთა ცხოვრება შევისწავლოთ, დავუწეროთ მათზე, არ დავიწყდეთ... ისინი ხომ ჩვენი ბედნიერებისათვის იბრძოდნენ!..

მოხუცმა ცრემლიან თვალებზე ნაჯაფარი ხელი მოისვა. მერე კი წერილად მოპყვა თავის შინმოუსვლელ ვაჟზე. ერთდღეობა სურათიდა შემორჩენილი, ფრონტიდან გამოგზავნილი, და ისიც პიონერებს გადასცა.

ასე მოედინენ სოფელს მაისის დღეებში წითელყელსახვევიანები და შემდეგ პიონერთა ოთახში მოპქონილად ფრონტული სამკუთხა ბარათები, ფოტოები, მედლები. ბარათებს თითქოს დენთის სუნეი ასლირდათ კვლავ. ფოტო-

ნახი კილასრნია

ჩუნი სოფლის

პიონერები

ებზე ილიმებოდნენ, კუშტად იხედებოდნენ, იცინოდნენ ჯარისკაცები.

ეს იყო მათი უქანასკნელი სურათები, უქანასკნელი წერილები. და აი, ფაშისტურ გერმანიაზე გამარჯვების ოცი წლის თავზე, კვლავ შემოგვცინეს, კვლავ ახმანდნენ მშობლიურ სკოლაში: გიო და მიშა ღონდაქები აუქსი ახალკაც, შალვა ნიროაძე, გიორგი მარგველაშვილი, ანდრო ჯალაბაძე. მათი ხანმოკლე, მაგრამ გმირული ცხოვრება შეისწავლეს პიონერებმა: ლიანა ღონდაქი, ლილია ირემაძე, აეთანდილ და ტარიელ კილასინიძემა. ლილია მარგველაშვილმა, ნარკოზა ლურსმანაშვილმა. თურმე რა შრომისმოყვარენი ყოფილან ისინი. მოწიანეუნი, დაუზარელნი.

„შევიყვაროთ სამშობლო ისე, როგორც მით უყვარდათ“, — ასე შეჰმეცა რაზმებულმა, რაზმმა და თეთრებულმა პიონერმა გმირთა ხსოვნას.

რაზმეულის შეკრება, რომელიც გამარჯვების დღეს მიეძღვნა, საინტერესო იყო. შეკრებაზე მიწვეულმა ყოფილმა ფრონტელებმა ნიკოლოზ ცხვიდაძემ, ფირან ყუფშიძემ, კოლმეტურნების თავმჯდომარე გიორგი ნიროაძემ პიონერებს ბევრი რამ უამბეს იმ მრისხანე დღეებზე.

იმ დღეს დღხანას გიზგიზებდა პიონერულა კოცონი.

სკოლის კომკავშირის კომიტეტის წევრი ვახუშტი კობახიძე ახალგაზრდათა კრის წევრებს აცხადებს ზურგის აბრეშობას

წყაროს თავზე

წყარო არც ისე შორსაა სკოლიდან. ანკარა წყალი ამოჩქეფს მიწიდან. ერთი დაწაფებია სიცოცხლედ ღირს. მაგრამ ბომ ჯობს, ზეღ სკოლის წინ. ეზოში რომ მოჩქეფდეს იგი? და ეს საქმე პიონერებმა ითავეს. კომმუნურებობამ მხარი დაუჭირა ბავშვებს — სოფლის წყაროს მშენებლობიდან მორჩენილი მიწები გადაცა სკოლას. და მუშაობა გაჩაღდა. ქიშკარიდი კვინიკაძეს, კაკო დონლაძეს, ალბერტ ლომიძეს, ყორა კილასონისა დღესაც ხშირად ნახავთ წყაროს სათავესთან, თუ დასადგმელად გაბზანდულთ ოპანთან. საცაა წყარო აქვე, სკოლის ეზოში გადმოხებთაქვს და ზაფხულს ცხელ დღეს. ვინ იცის, რამდენი მგზავრი ჩივილის სოფლის გზას, რამდენი კაცი დაწაფებდა ცივ წყაროს და მერე დაილოცება: „იხაროს შენი გამოყვანის მარჯვენამ“.

აბკაჯუების ჭიბ

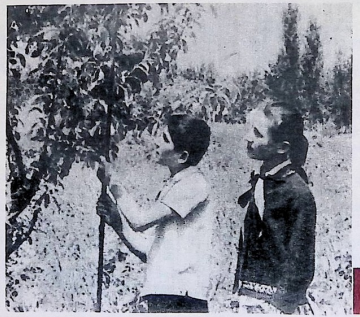
გარეთ თბილი ამინდია. მისასურებში გამოწყობილი ბიჭები საბორტოვანზე ბურთს ათამაშებენ. ამ ოთახში კი ღრმელი ანთია. კომკავშირელი გოგონების — დლი ლურსმანაშვილის და ქუეყნა კილასონის ნახვა თუ გინდათ. შევიძლიათ პირდაპირ აქ მოხვდეთ. ისინი თავს დასტრიალებენ აბკაჯუების ჭიბს მურს. მერი ერთბიეწია. თუთის ფოთოლზე ძლივს ფაჩუნობს. კომკავშირელებს პატარაბიჭი ენაჩრებია, — წითლეკლსაბავჯიანებს ხშირად ნახავთ თუთის ხეზე გასულებს.

საამურო შრიალია ოთახში. ღრუბლიან დღეს ცეცხლის ღრუბლი ისმის. პიონერები ღრუბელში ცეცხლს ახადებენ: ჭიას სითბო უყვარს! მალე დაიზრდებიან პატარა მუ-

რები, მეტ გარჯას მოთხოვენ ნორჩ მომწველავს მატყის თუთის ფოთოლს. მერე ჩელტზე გავლენ და დაიწყება ზღაპრის მსგავსი სინამდვილე: ღორმუცელა ჭია მშვენიერ პებლად გავრდიქმნება. პეგელა გამოკრის აბრეშუმის კოშკს და ახალ შთამომავლობაზე იზრუნებს. და ყველაფერი ამას ამისელი პიონერები საკუთარი თვლით იხილავენ, საკუთარი ხელით შეეხებიან. მას, ნულორ აბუხულუნდები, თუთის ხის პატრონებო, თუ ხეზე გასულ პატარებს შემხივკვით ჩამოტყუაო ტოტი. ნუკო თქვენი შეიკრეთ, წარბს, დღედებო, თუ თქვენი პატარები გვიან დაბრუნდებიან სახლში: მათ დრო უქმად არ დაუტარაგათ. — ზღაპრულ ჭიას დასტრიალებდნენ თავს!

ბიყვარს ჩვენი სოფელი

გვიყვარს ჩვენი სოფელი. არაფერი არაა აქ არაჩვეულებრივი, არაფრით არ განსხვავდება იგი ქართლის სხვა სოფლებისაგან. მაგრამ მაინც ყველას გვირჩევენია: აქ ებრძოდნენ მიწას ჩვენი პაპები. ებრძოდნენ, მაგრამ მაინც სიღარიბით იყვნენ ვატებილები. აქ, ჩემს სოფელში, ამოუღდნენ საბჭოთა მთავრობას ჩვენი მამები, ახალი ქვეყნის ძახილს უპასუხეს. ამიტომ, დღეს ჩვენს შეკრებებს „ბიყვარს ჩვენი სოფელი“ დავაქვით. აქ ჩვენი მრავალნაირი მასალით მოველით. ერთმა თავისი ხელით დაბატული რუკა მოიტანა ამისისა. მეორემ — სოფელში აღზრდილი მონიხანა დაამიანთა ბიოგრაფიები შეადგინა. ჩვენი კი, — ქეთო ახალკაცმა, ნინელი ირემამამე, იული ბერაქმე და ლილი კილასონიამ, — სოფლის პირველი კომკავშირული უჯრედის ცხოვრება შევისწავლეთ. ეს არც ისე იოლი საქმე იყო. კითხვა-კითხვით მივაგვიანთ სოფლის პირველ კომკავშირელებს, პირველ რეველუციონერ რობანტიკოსებს. ახლა ისინი თითქმის ყველა ხნიერია, გამოზრდილი კომუნისტები. ლევან და კოტე წერეთლები ცოცხალ დარა არიან. ვახტანგ კვიციანი თამილი პედაგოგია, მალვა კილასონა პენსიონერია... რამდენჯერ შევიწუხეთ ისინი, არ ვუსვენებდით, ვთხოვდით — გაეხსენებიათ ყველაფერი. და აი, ჩვენ უკვე თითქმის ყველაფერი ვიცით ამისის პირველ კომკავშირულ უჯრედზე: დარბი ოჯახებიდან, სამწყურსურიდან, მოკამაგროვიდან მოვიდნენ აქ პირველად ახალგაზრდები. კომუნისტებთან ერთად, მათ ჩამოაყალიბეს „ღარიბთა კომიტეტები“, მიიღეს მონაწილეობა განკულებებში, სახელმწიფოსათვის მოსავლის ჩაბარებაში. ხომ წავიკითხავთ სახელგანთქმული მწერლის მიხედვით შოლოხოვის „ვატეხილი ყამირი“? პოდა, გეგონებათ. ამ წიგნს ვფურცლავდეთ, ისე დაემთხვენენ პირველი სიძნელენი ერთმანეთს! შეკრებაზე სპატიო სტუმრად მოსული ძველი კომკავშირელები ჩვენი თვითმოქმედებით დავატკბეთ; ვიმღეთ, ვეცავეთ და მრავალი ლექსი წავუკითხეთ უფროსებს. მათ თვალზე ცრემლი შეინდნენ. ალბათ სიხარულის ცრემლები იყო!

აბკაჯუის უფროსი და მანანა იბრაჰიმი სკოლის ბაყეფში ვაჟს აბავებენ

იჩაპლი პარაული

მაგონდება ჩემი ეზო,
ახე მყუდრო და პატარა,
ჩვენი ციცაქნა მაგონდება
და ღაიკო კაფანდარა.
მთის ყვეაილებს ბლუჯა-ბლუჯა
ვარგებდით, ვირიგებდით,
შორს რჩებოდა ცხენჯოხებით
გარბნილი ბილიკები.
გზა-გზა ჭრელი ჩიტუნები
გვხვდებოდნენ და არა კვლავდით;
სულ ყოყინით ჩავდიოდით
ქაფშირეულ არაგვამდის.
ჭრელ ბუბლებს ხმა, პაწაწინებს,
სამტროდ ხელსაც არ ვახლებდით.
ოღონდ ერთხელ არ დავინდეთ
დაწინწკლული კალმახები:
წყლიდან ფრთხილად ამოყვარეთ
და ისევ წყალს გასხურებდით.
საცოდავად ფართხალბედნენ
ორკაბ ტოტზე ასხმულები.
მასხოს, კიდევ წაეინხუებთ,
ერთმანეთიც ავტარიეთ:
ხუთნი როგორ გაეყოფდით
იმ დღის მცირე ნანადირევს?!.
მაგონდება ჩემი ეზო,
ის კუთხე და ის კერია,
და მგონია, ის დღეები
ისევ ისე მიცქერიან.
თითქოს ახლაც, დანახვისას,
მისმობს ტალღა არაგვისა;
მისმობს, მისმობს ყრმობის ბუდე
ასე თბილი და პატარა,—
სად ხარ, ჩემო ციცაქნა ბიჭო,
ჩემო დავო, კაფანდარა!

დემურ კილასონია და ნარგიზა ლურსანაშვილი საკოლმე-
ურნეო ხეხილის ბაღში ვაშლის ხეებს წამალს ასხურებენ.

ამ ზაფხულს

წლევანდელი ზაფხულიც პიონერულია. ზოგი ჩვენ-
განი დასასვენებლად გაგზავნა ოჯახმა, — ცემში, ბორ-
ჯომში, ახალდაბაში. მაგრამ უმრავლესობა აბისში დე-
ვრჩით. გვემნელება ჩვენი მინდვრების მიტოვება, სადაც
ქარხალი, სიმინდი და ვაზი ხარობს. არა, სულაც არ
დავღლილვართ. წინა თვეს ჭართის შეგროვების ერთ-
თვიურში პირველ ადგილზე გამოვედით, რაიონში უკვე
იციან, რომ აბისელებმა 2.500 კილოგრამის ნაცვლად
3.200 კილოგრამი ჭართი ჩავაბარეთ. დე, ისიც გაიგონ,
როგორ დავტრიალებთ თავს სკოლის საცდელ ნაკვეთზე
ვაზს, ვაშლს. როგორ გავდივართ ჭარხლის პლანტაციებ-
ში, რათა სასუქი შევიტანოთ, გავთონოთ; დე, გაიგონ
როგორ ვასხურებთ წამალს ხეხილნარს. სულაც არა
ვართ თავმომწონენი, მაგრამ მაინც გვიხარია, როცა
თავთავეს კრეფაში ვართულებს, ვინცე ხნიერი კაცი წა-
მოგვაადება თავს და შეგვაქებს: — ეგრე, შვილებო,
ეგრე. — წვეთისგან ზღვა შედგებაო, — ხომ გავგო-
ნითა?

და კვლავ იწყება დღე — ყანებს ლიდილოები და
სოსნები აჭრულებენ, მწყერი რაღაცა ქვეთქვითებს,
კომბაინი გემოვით მიცურავს ყანაში და ჩვენი ფეხდა-
ფეხ მივდევთ: ემატოს ბარაქა ჩვენი ქვეყნის მოსავლს!

წრის მეცადინეობიდან დაბრუნებული ვი დიდხანს არ დაწოლილა, მაგიდასთან ფათურობდა.

რას ეტყვის მასწავლებელი? ნეტა დასჭირებს. მწელია ასე, ჰქითოს და ეტყვის, რომ ზოლოჯიურ ბაღში ახალმოყვანილი მაიმუნების სანახავად შევიდამ და იმითმ დააგვიანდა გაკვეთილებზე. თავს გაიმართლებს. თუმცა, იცის რომ დამნაშავეა.

გვიან დაწვა. მანწინე ჩაქინდა. მეორე დღეს სკოლაში აღდგ მივიდა, ვერ ისვენებდა, დამრიგებლის გამოძახებებს ელოდა, მაგრამ არავინ ეძახდა.

საკლასო ოთახში უმიწონოდ დაბოროლობდა, დერეფანში გამოვიდა, იქიდან სამასწავლებლოს კარებს უყურებდა. თავისთავს არწმუნებდა: „დამიძახებს, უთუოდ დამიძახებს“. აგერ, დამრიგებელი გამოვიდა. გამანაბიჭი წინ წაღდა. მივა, ბოდიშს მოიხდის, სთხოვს რომ აპატიოს. იქნებ მოიხედოს ვიასკენ, იქნებ დაუძახოს კიდევ, მაგრამ მასწავლებელმა უურადღებაც კი არ მიაქცია.

ამ დროს სამასწავლებლოდან ბოტანიკის მასწავლებელი გამოვიდა და კლასისაკენ გაეშურა,—გიაც ადგილს მოსწყდა.

გია უფუნებოდ მისჩერებოდა მასწავლებელს. რომელიც გაკვეთილს ხსნიდა, და ისევ დამრიგებელზე ფიქრობდა: აი, მივიდა, ბოდიშს მოიხდდა, დამრიგებელმაც კეთილი ღმილით გაუღიმა.

— გია, რას მეთყვი ძუძუმწოვრების შესახებ?

გია წამოხტა. — არასოდეს, მასწავლებელი! — მასწავლებელმა წარბი შეიკრა.

— რაზე ფიქრობდი! — ვიას მასწავლებლის ხმა ტყუისათვის მოხვდა. კლასში ბავშვების ფხუაჟნი ვიასმა. გია დაიხანა.

— გელოდები, ყმაწვილო, — მითხარი, რას ფიქრობდი იმ დროს, როცა გაკვეთილს ვხსნიდი?

გაკვეთილი დამთავრდა, გია გაუნძრეკლად იჯდა.

„დედას დაბიარებენ, უსათუოდ დაბიარებენ, შეიძლება დღესვე მოაყვანიწონ. როგორ ეტყვიან, როცა დედას სკოლაში იბარებენ“.

გია სკოლის დარაჯის ხმამ გამოარკვია. ის საკლასო ოთახის კარებში იდგა ეძახდა:

— ყმაწვილო, სამასწავლებლოში

მეცადინეობის შემდეგ

კლავია ლევარიანი

მახატარი რეზა ცუცქერიძე

გვიძახიან! — არ მოეწონა დარაჯის კილო, — როცა დარაჯი „ყმაწვილოს“ დაუძახებდა ვინმეს, მისი საქმე ცუდად იყო.

სამასწავლებლოში დირექტორი, ბოტანიკის მასწავლებელი და დედა დახვდნენ. ვიას დედის დანახვებზე მუხლები აუკანკალდა.

დედა სკამზე იჯდა, ხელში უღონოდ ჩამოეშვა, ხელში ცხვირსახოცი ეჭირა. დირექტორს უხსნიდა.

— დედას ისედაც ბევრი დარდი აქვს, შენ კიდევ აწუხებ, — ვიას თითქმის არ ესმოდა დირექტორის სიტყვები, ის მხოლოდ დედის ცრემლიან სახეს ხედავდა...

მერე დედამ დამრიგებელი ნახა და შესჩივდა:

— თქვენ არაფერს მეუბნებით, აღმათ თქვენც უყმაყოფილო ხართ ჩემი გათია.

კარგეს უკან მიმალულ ვიას საკუთარი გულის დაღაღუგი ესმოდა.

— ვიას ისეთი არაფერი დაუშვავებია! — დამრიგებლის პასუხზე ვიას ყრუ კენესა აღმოხდა.

•
„ურაბიხას ერთი აურზაურია, — მით ახალი ბინა მიიღეს. დედა შემპირდა — ახალ ბინაში ცალკე ოთახს მოგცემ შენი ცხოველებისთვისიო.“

ბარჯით დატვირთულ მანქანას ზურაბი შევიდა აწივს, კარადის ზემოთ დადგმულ თევზების აქვარიუმს ჩაფრენია, ეწმინა არ გადმოუვარდეს.

მანქანა გაჩერდა. ზურაბი ძლივს ჩამოფოხვდა. მუხები მანქანას შემოეხვივნენ. ზურაბმა კიბე აირბინა. ოთახის ფანჯრები ღია იყო. მშობს ხანსე ოთახები ქალაქს გადაჭყურებდნენ.

— ეს პატარა ოთახი ჩემი იყოს, დედოცო. რა მშვენიერი გადასახედი აქვს.

— კარგი, შვილო, შენი იყოს, აქ შენს საწოლს დაედგამ, აქ კი—მაიკოსას.

— არა, დედოცო, ეს ოთახი ჩემი უნდა იყოს, მარტო ჩემი.

— უუურუო, როგორი მესაკუთრე გახდა!

— ავი დამპირდი, ცალკე ოთახს მოგვიძიო.

— ორივეს გეყოფათ, მართლა ზოლოდოგორი პარკის გახსნას ხომ არ აპირებ?

მეორე დღეს მთელი კლასი მოვიდა ზურაბთან.

ზურაბი შუა ოთახში იდგა და ბედნიერად იღიმებოდა.

— ნამდვილი ზოლოდოგორი პარკი უნდა მოვაწყო, — ამბობდა ის.

— ექიმო აბოლიტო (ახე ეძახებდნენ ბავშვები ზურას), ამ ზაფხულს სოფლიდან ზღარბს ჩამოგვიყვან, — პირდებოდა ვახტანგი.

— ამ ზაფხულს მე ძია ამირანთან მივდივარ საზღვარზე, იქიდან მეტ რამეს ჩამოვიყვან, — დაბეჭითებით ამბობდა ალიკა.

— ნახეთ, ჩემმა დათუჩამ როგორი ბურთის თამაში იცის, — ზურაბმა ბურთი გაუფორა დათუჩისას. დათუჩა ბურღულენით გამოუდგა, დაიჭირა და მკაყოფილმა თათი გაჰკრა.

ჭურჭში მიმავალი ვია მალაზიებს ათვალიერებდა. ხურდა ფული ხელისგულზე დაიყარა, გადათვალა, მალაზიაში შევიდა, წვრილი ღურსმანი და ხრახნილები იყიდა, კვლავ ჭურჭში გამოვიდა. ერთ-ერთ ეზოდან ბავშვების ყუინა მოესმა, ალაჟაფის კარკებთან შედგა. ეზოში, მოშვებულ ოცანთან ბავშვები შეყრილიყვნენ და იცინოდნენ. ვია ბავშვების ჭგუსთან მივიდა, უნდოდა გაეგო, რა აცინებდათ. ოცანიდან წყალი ჩხრიალით მოლიოდა, წყლის ქვეშ რაღაც შავი არსებმა აქეთ-იქით აწუღებოდა, მაგრამ გარსშემორტყმული ბავშვები გასაქანს არ აძლევდნენ და კვლავ, ოცანის ქვეშ ავღებდნენ.

— ნეტა რა არის? — გაიფიქრა ვიამ და ბიჭები მისწი-მოსწია, — რა უნდა იყოს? როგორ უცნაურად აფარბთუნებს ფრთებს. ა, ბუ უოფილა! როგორ აწვალბენ, — დაინანა უმწეო ფრინველი, — არა გრცხენიათ, რას ერჩით ამ საწყალს?! — შენ ვინა გკითხავს?

— შენია თუ?

— ახა, შენია?!

— მე ვიპოვე!

— თავს ნუ იგდებ! იმისათვის უნდა აწვალო, რომ შენია? საწყალი, როგორ აბუზულა, — გამ გაწურული ბუ ხელში აიყვანა. ბიჭები შემოეხვივნენ.

— დასვი ჩქარა, სხვის საქმეში ნუ ერბები. თორემ! — დაემუქრა დიდი ბიჭი. ვია ბიჭის ყელსახვევს წაუტანა.

— დამიხედეთ პიონერს, ფრინველებს როგორ აწვალბენ, — ბიჭი შედგა სახე თავისივე ყელსახვევივით აუწითლდა. ვიამ ისარგებლა ბიჭის შეცბუნებით, ალაჟაფის კარისაკენ მიჰურცხლა. სახტად დარჩენილმა ბიჭებმა ერთმანეთს გადახედეს. ყუინის გამოუდგნენ გაქცეულს. ვია კი, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, მიჰქროდა. გაწურული ბუ გულზე მიეკრა.

— ქურდი!

— ქურდი!

— დაიჭირეთ!

— ქურდი დაიჭირეთ!

— არ გაუშვათ! — მიჰყიენებდნენ ვიას ბიჭები.

ვილცა წინ გადაუდგა, ვიამ თავი დახარა, გვერდზე გახტა და ზურაბის სახლისაკენ მიჰურცხლა. უკან ბიჭების მთელი გროვა გამოუდგა. სწრაფად შევარდა ზურაბის სახლის საღარბაჟო კარებში. ზარის ღიღის თითო დაჭირა და რეკა, სანამ კარი არ გაუღეს.

— რა დაგემართა; რა მოხდა! — მისცივდნენ ვიას.

— ბიჭები აწვალბდნენ; ხედავ, რას გავს? წავართვი, წამოვიყვან, — გაწურული ბუ ზურაბს გაუწოდა, ბუს ფრთები საცოდავად ჩამოეყარა, თვალბნის უაზროდ აცეცებდა.

— უმბედურო! — ზურაბმა ბუს მიუ-აღერსა, — რად ემტრებიან. ხომ უწყინარი და სასარგებლო ფრინველია. მაიკო, მოიტა რამე, ვაგამზარლოთ, იქნებ გადავარჩინოთ.

— უნდა გადავარჩინოთ, ექიმო აბოლიტო, — მაიკომ ბუს ძველი კაბა შემოახვიდა და მაგიდაზე დასვა.

კვირა იყო. ვია მთელი დღე სახლიდან არ გამოსულა. ამოცანებს ჩაუჭდა და საღამომდე იმეცადინა. ერთი ამოცანის ამოხსნა გაუჭირდა, რამდენჯერმე თავიდან დაიწყო, მაგრამ მაინც არაფერი გამოვიდა. სხვა გაკე-

თილები მზად არა ჰქონდა. ამოცანას თავი მიანება, ისტორიას მშობლად ხელო, მაგრამ ისევე ამოცანის პერტობა აცეციადა და მოსვენება არ მისცა. გადაწყვიტა, სერგო მასწავლებელთან წასულიყო... რვეული ჭიბეში ჩაიღო, ოთახის კარი დაკეტა და მასწავლებლის სახლისაკენ გაეშურა. ზარი დარეკა, კარი მასწავლებლის მეუღლემ გაუღო. კარებში გაჩერებული ვიარამო დაინახა, შეკრთა, ხელი ბავებზე მიიჭრა და ვია შეთავაზოდა, თითქოს პირველად ხედავო. ვია უხერხულად იდგა კარებში. ოთახიდან სერგო მასწავლებლის ხმა მისი-მა:

— ვინ არის?!

— შენი მოსწავლეა.

მასწავლებელი გამოვიდა.

— შენა ხარ, ვია? შემოდი, რას გაჩერებულხარ.

ქალმა ვიას გზა დაუთმო და ქმარს მიუბრუნდა:

— ჩვენ რომ წასვლას ვაპირებთ?..

— არაფერია, სანამ შენ მოემზადები, ჩვენც მოვრჩები.

— სხვა დროს მოვალ, მასწავლებელი.

— დაქეი, დაქეი.

ვიამ რვეული ჭიბიდან ამოაცოცა, გაშალა. მასწავლებელმა რვეულს დახატა.

— სწორია, კარგი გზა აკირჩევია.

— რომ არ გამოდის, მასწავლებელი!

— მოიცა. ბოლომდე ვნახოთ. ეს რა გეძინია, უმწიფელო?!

— რაა?

— ხომ ხედავი?

— მე უკვე მინახვარ, სერგო! ისინი ერთად გამოვიდნენ გარეთ. როცა ტანში ჩასხდნენ, მეუღლემ უთხრა სერგოს:

— ეგ საზნიშარი, როგორ ბედავს მოსვლას!

— ვინა?!

— ვინა, ეგ შენი ვილა?

— რა დაგიშავა?

— ქურდი!

— ვინა, ქალო?!

— ეს შენი მკარფასი მოწაფე.

— გაივლი?!

— ჩემი თვალთ ვნახე!

— რა ნახე, ქალო?

— აი, ამას წინათ, რომ ვიამბე: ბარნოვის ქუჩაზე მოვდიოდი, მცეტოის ქუჩიდან ვილაძე ბიჭმა ჩამოირბინა, გულზე საფულე მიეკრა და ბავშვები უყვინთ მოსდევდნენ, მისახორდნენ.—ქურდი, ქურდიო! — ვეკრავრთი ვერ გავიხსენე, სულ ვეძიქრობდი, სად მინახავს ეს ბავშვი-მეტი... ახლა, კარი რომ გავუღე, მამწინევი ვიციანი.

— რას ამბობ, მოგჩვენა. ვისმე მიამსგავსებოდა.

— როგორ მეუბნები მაგას, სერგო, ჩემი თვალთ რომ არ მენახა...

— შეგეშალა, უთუოდ შეგეშალა...

— როგორ უნდა შეგეშოლოდა, პირველად ხომ არ ცხედავ.

— ვი მაგას არ იზამდა.

— რა გქნა, მინდა დაგიჩერო, მაგრამ როგორ შემოძლია, არ დაუჭერო საკუთარ თვალს. არა, შენ მაინც უნდა შეამოწმო!

მათემატიკის გაკვეთილზე სერგო კვლარატულ განტოლებას ხსნიდა. მისი თვალები რამდენჯერმე შეხვდა მაის თვალს. ვი პურადღებით უხსმენდა. სერგომ მერხებს შორის გაიარა და კვლავ გაის თვალს ვაწყუდა. რა მართალი გამოხედვა აქვს ვიას! სერგოს მეუღლის ნაამბობი მოაგონდა. არა, ამ თვალების პატრონი ცუდ გზას ვერ დაადგებდა,—გაიფიქრა და გაკვეთილის ახსნა განაგრძო. გაკვეთილი დამთავრდა. სერგოს ბავშვები შემოეხვივნენ. მასწავლებელი ვიას მიუბარუნდა:

— ვი, საღამოს ჩემთან მოდი.

ვია გახარებული მიდიოდა შინისკენ. კბე სწრაფად აირბინა, ზარის ღილაკს ხელი დააჭირა. შინ არავინ იყო. ამ ბოლო ხანებში ხშირად ხვდებოდა კარი დაკეტოლი, დედა იშვიათად

თუა სახლში, უწინ კი... ვიამ ჩანთა იქვე, აივანზე მიავლო, ხედილან ჭიბნელე ჩაიწყო და ქუჩის ნელი ნაიჭით გამაყვა.

კარგა ხანს იხეტიალა უშინოდ, ხან აღმა დაუყვა, ხან დაღმა. ბოლოს სერგო მასწავლებლის სახლთან შეჩერდა, და ფანჯარაში სინათლე ჩანს, ფანჯრის იქით—შავი ლანდი,—მასწავლებელი ვიას ელის. ჭიბე მოიჩხრია. რვეული? ჩანთაში დარჩა! მამ, როგორღა მივიღეს... დიდხანს იღვა მასწავლებლის სახლის წინ, დიდხანს უყურებდა განათებულ ფანჯარას...

მეორე დღეს ვი სკოლაში რომ მივიდა, სერგო მასწავლებელს ალაყუფის კარებში იღვა და მოაუფიქრეს ესაღმებოდა. ვი შეერა. რა უთხრას, წუხელ რად არ მოვიდიო შეეცვალა, ალაყუფის კარებში შეუმჩნეველად შესულიყო.

— ვი, საღამოც დაივიწყე? — აკრთო მასწავლებლის ხმა. ვიამ თავი დახარა. სერგო დააკვირდა მის არეულ სახეს,—რად არ მოხვედი გუშინ?

— არ შეცოდა, მასწავლებელი.— ვიას პასუხი არ მოეწონა სერგოს.

— ქუჩაში სახეტიალოდ გეცალა? — მასწავლებელი — თავის გამართლებას შეეცალა ვი, —მასწავლებელი, მინდოდა... ვიამ თვარი შეავლო მასწავლებლის მკაცრ და გამოძვირებულ მხერკას. დიხინა. ვეღარაფერი თქვა.

სერგოც დაახინა ვიას უცვარმა გაჩუმებამ. თავის მართლებას მოელოდა, ვი კი იღვა დამნაშავესავით თავდახრილი, დარცხენილი. ნუთუ მართალია, რაც უთხრეს?—ამ აზრმა სერგო შეაშფოთა. შეეშინდა, ვიას თვალებში დასტური არ ამოეციოთა. სწრაფად მოსცილდა.

შინდარბუნებულ ვიას ასეთი სურათი დაუხვდა: დიდ სავარძელი, რომელშიც ასე უყვარდა ვიას მოკალათებდა და წიგნის კითხვა, მათი მეზობლის, შინაბერა კორდელისა მამა აპოლონი გამოკომპლუყო, ფეხი ფეხზე გადაედო და უღარდელი კაცის იერთი რაღაცას ღიღინებდა. დედას ღამაში კაბა ეცვა, თვალები ბედნიერებით უბრწყინებდა. ვეებერთელა თაივალს ღარნაკში დებდა.

— მოხვედი, ვი?—დაიხინა დედა, ვარდები მაგდევს დააყუ,—მიდი, შეილო, მამასთან!—ხელი აპოლონი-საკენ გაიშვირა.

გია შეცბა, დედას ვიდრებით შეხვდა,—ეს კაცი მისთვის უცხო იყო. ხმის ამოუღებლად შებრუნდა და ოთახიდან გავიდა... თენდებოდა, როცა შინ დაბრუნდა. ისე იყო დაღლილი, არაფრის თავი აღარ ჰქონდა. სამწარეულოში გავიდა და პატარა ტახტზე მოიკუნტა. დალილს შევდარივით ჩაიბინა.

დიდხანს ეძინა. როცა გაიღვიძა, სკოლაში წასვლას აზრი არ ჰქონდა, გვიანი იყო. წიგნს დაუწყო ფურცვლა, მაგრამ გული ვერ დაუღო. მერე ყველაფერს თავი მიანება, ვარც გამოვიდა და ზურაბის სახლისაკენ გაემართა.

ზარი დაირევა. მათემატიკის გაკვეთილი პირველი იყო. გიამ რვეული გაშალა, გამოყვანილ ამოცანას დახედა. (მან გუშინ ზურაბთან გამოიყვანა ამოცანა).

მასწავლებელმა კლასს გადახედა, მერე შეჩვენა შორის გაიარა და საშინაო დავალებს რვეულებს გადაავლო თვალი. გიამაც ჩაუარა, შეამჩნია, რომ დავალება შესრულებული ჰქონდა, მაგრამ მის რვეულთან არ შეჩერებულა—თავის მავიდას დაუბრუნდა... რეზოს ჰკითხა,— გუშინ გაკვეთილზე რად არ იყავიო,—და დედის წერილი გამოართვა. გია გაინახა. რა უნდა უთხრას მასწავლებელს?

— გია, რატომ არ იყავი გუშინ?

— ავად ვიყავი, მასწავლებლო!— ანგარიშმოუცემლად წამოიძახა გიამ.

— ექიმის ცნობა გაქვს?— გიამ თავი დახარა.— დედას არ დაწერიხე წერილი?

— არ მითქვამს, მასწავლებლო!

— ალიკ, თქვი,— სად ნახეთ გია შენ და მამაშენმა?

— ნავთლუღის სადგურზე, მასწავლებლო.

— რომელი საათი იყო?

— ლამის პირველი საათი, მასწავლებლო.

— ავადმყოფები ღამის პირველ საათზე ნავთლუღის სადგურზე დადიან?

გიას ქვედა ყბა აუჯანკალდა, უნდა ეყვირა,— არ ვყოფილვარო,— მაგრამ... იქნებ იყო, რომ არ ახსოვს, სად იხეტიალა?...

— ვინ გაგაგვინდა, დედამ?

— არა, მე თვითონ წავედი, მასწავლებლო!

სერგო გიას პასუხზე სახტად დარჩა.

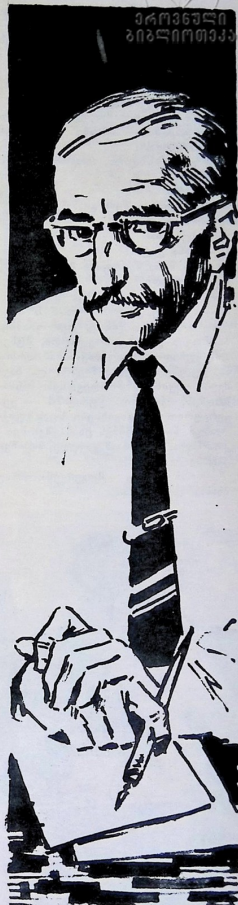
გაკვეთილების შემდეგ გია მარტო წავიდა სახლში. არ უნდოდა მასწავლებლის მოტყუება, მაგრამ, განა შეუძლია მასწავლებელს უთხრას — შუალამზე რატომ იყო ნავთლუღის სადგურზე? სახლში რომ მივიდა, დღიური გადმოიღო და ჩაწერა: „დღეს მასწავლებელს ვაწუწინე, ყველაფერი ჩემდაუნებურად მოხდა. საოცარია, რატომ არ ესმის, რომ ყველაფრის თქმა არ შემიძლია? იქნებ იცის კიდევ ჩემი უბედურება? იცის და მაინც მე უნდა მათქმევინოს. როგორ ვუთხრა, რომ უხადლებული და ლოთი მამინაცვლი მეყვს. არა, არ შემიძლია, ამას ვერ ვეტყვი“.

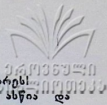
სიზმარში მამა ნახა, მამა გაფრენისათვის ემზადებოდა. მფრინავის ქული ეტურა. იღიმებოდა. გიას მამასთან უნდოდა მისვლა. მამა უეტყრად თვითმფრინავში ჩაქდა. გია თვითმფრინავისაკენ გაიქცა, ყვიროს:— მამა, რაღაც უნდა გითხრა, მამა!— მამას არ ესმის. უეტყრად გიას აპოლონი მივარდა, პირზე ხელი დააფარა. გია ცდილობს აპოლონის ხელი მოიცილოს, მამისაკენ იწევის, უნდა კვლავ დაუძახოს. თვითმფრინავი გრიადებს და მამას არ ესმის გიას ხმა. აი, თვითმფრინავი სულ მაღლა ავიდა, იქიდან მამა იხედება. დაინახა. ხელს უქნევს, ეძახის, მაგრამ გიას აპოლონი არ უშვებს.

— მამა! მამა! — დაიღრიალა გიამ და თავისივე ხმამ გამოაღვიძა. ვერ გაეგო, სიზმარი იყო თუ... მამის სურათს ახედა. მამა იღიმებოდა. ნეტავ, მამას შეეძლოს მოსმენა. მას გულაბილიად ეტყვის, სად იყო გვიან ღამით...

იმ ღამეს სერგო არ მოასვენა გიანე ფიქრმა. ცოლის ნაბობობი, მერე ნავთლუღის სადგური... რატომ არ ამბობს, რისთვის იყო გვიან ღამით ნავთლუღის სადგურზე? ნუთუ მართლა ქურდია?

დაიბარებებს და ჰკითხავს. პირდაპირმა კითხვამ იქნებ შელახოს გიას თავმოყვარეობა. უნდობლობა რომ განრღეს მასა და გიას შორის? ისევე ფაქტს უნდა დაელოდოს. თუმცა რაღაც ფაქტი გინდა. ხომ დაინახეს, როგორ მიარბენინებდა მოპარულ საფულეს. შუალამზე ნავთლუღის სადგურზე დაღის. ტრანზაჟში გხედავს.

გემბლება, მეტი რაღა ფაქტი გინდა?! სერგო ადრე ადგა, რვეულები გადმოილაგა. ვიას რვეული გაშლა, გამოყვანილ ამოცანას თვალი გადავალო, კარგა ხანს უყურა ლამაზი ხელით ნაწერს. „ნათელი გონების ბავშვია. ქუჩაში რომ გავიდეს, ვისი ბრალი იქნება? უმამოდ იზრდება და მეტი უყრადღება სჭირდება. ვიას. ნაყოს ვერც ოჯახს დავაბრალებ, ვერც ხელოს. სად ვიყავი, რას ვაკეთებდი, განა მართო ბუთიანი ეყუფა კარგი მოქალაქის აღზრდას?“ სერგომ ოთახში ბოლოსი ცემა დაიწყო. გარედან ქარხნის საყვირის ხმა შემოიჭრა. საათს დახედა. სკოლაში წახლდის დრო იყო. რვეულები აიღო, ქუჩაში გამოვიდა.

სერგო საკლასო ოთახში შევიდა. ვიას ცარიელი მერხი მოხდა თვალში. „დღესაც არ მოვიდა...“ ფიქრი არ ჰქონდა დამთავრებული, ვიას რომ შეეგვიდა.

— დავქდე, მასწავლებელეო?
— დაქეძი!
— გაკვეთილის ახსნა დაიწყეო? — გადაუჩერებელი ვიას ზურაძის.
— არა, დღეს ხომ წერა ვაქვს.
— წერა—როგორ არ ვახსენდა, კალმისტარი რომ არ აქვს? ვიას აწერიალდა, სად უნდა დარჩენილი კალმისტარი? ჩანთა ამოქეჯა. ალბათ, დღიურს რომ წერდა, იქ დარჩა.
— გასწი-გაქიმე, კალმისტარი არ გაქვს?
— არა. მასწავლებლის ექნება. ვიას კალმისტარი დარჩენია, მასწავლებელი!

ვიას ბრაზიანად გადახედა ვასწი-გაქიმებს.
— მოდო, ვიას, წაიდე! — გაუწოდა მასწავლებელმა კალმისტარი.
ვიას თვალგუბნი არ შეუხედავს მასწავლებლისათვის.

სალამოზე ვიას დღიურში ჩაწერა: „დღესას სულ აღარ ვუყვარვარ. როგორ ვუყვარდი წინათ! ყველგან ერთად დავდილობდი; კინოში, თეატრში, ნათესავებთან, სასერკოდო. ახლა დღეის ერთი წუთით აღარ სცალია ჩემთვის. ერთხელ არ მკითხავს, რა მინდა, რა მაწუხებს.“

მერე დღიურში აღირინებდა ჩანაწერები გადაფურცლით: „დღეს მე და დედა კინოში ვიყავით...“ „ვიკარალდე ერთად ვაგაბართო, ჩემზე ბედნიერი კაცი არ მგონია, რიცა ჩემს კარგ,

ლამაზ დედიკოს გვერდით მიეყვებოდა...“ „დედა ამ ზაფხულს ზღვაზე წაყვანას მპირდება...“ და ასე დაუსრულებლად.

სხვა რა კარგად მიდიოდა ჩემი ცხოვრება სანამ მამა ცოცხალი იყო. თუმცა მერცხე, გვიფირდა ცოტა, მაგრამ მაინც ტკიზლად ვცხოვრობდი; დღეს ვუყვარდი, ბევრს მიამბობდა მამაზე, მხავით ვეპყაცი უნდა იყო, —მუბუნებოდა. ემ, მამა, მამა—გული ამოუქდა ვიას, — ხმა გავეცი, მამა, შენ მაინც მითხარი რამე! — შესძახა მამის სურათს და ლოკინზე დაღვარა, —ჩემზე ყველა ამბობს— გამოიცვალეო. როგორ არ გამოვიცვლები რა ვქნა, შენ მაინც მითხარი მამა, შენ მაინც მიჩვენე გზა.

სკოლის დერეფანში ვიას თვალში კედლის გაზეთი მოხვდა. გაზეთში ვიას ეხატა: ლოკინში იწევა, კედელზე ვებერთელა საათი ეკიდა და ცხნარს აჩვენებდა. სივრცეში სკოლის ზარის ჩანდა, რომელიც თავგამებტებით რკვდა. ზარის ენასთან ეწერა: იგია! ზარიც და საათიც ვიას ეძახდნენ, მაგრამ ვიას შუაქოლში იყო, პირდაღებული ზვრინავდა.

ვიას გაზეთის თვალა არიდა და გარშემო მყოფ ბავშვებს გადახედა. ისინი ხარხარებდნენ. ვიას დაიხანა, თვალთ დაუხეხვდა, გაზეთს მიწვდა, ჩამოხვრიწა, ძირს დადგო და ფეხებით დაუწერა თელვა.

— ახლაც დამხატავო?! ახლაც დამხატავო?!
წაით სიხუმე ჩამოვარდა. ნონა ვიას მივარდა; მკერდზე ხელი ჰქრა და იწილა:
— ეს რა ჰქენი, შე საზოზლო, ეს რა ჰქენი?

გაკვეთილზე უგუნებოდ იყო ვიას. შეხედავებზე მერხიდან არ ამდგარა. მორიგედ ვასწი-გაქიმე იყო. რამდენჯერმე მოუწოდომა ვართო ვაყვანა, მაგრამ ვიას უყრი არ ათხოვა.

დღი დახეხების შემდეგ ნონას წრბინმა იჭაურობა გააყარა.
— ჩანთაში ფული მქონდა და დამეკარგა.—კლასი აფორიაქდა. ყველა იძებდა. გოგონები განსაკუთრებულ თანაგრძნობას იჩენდნენ. მესხულე გაკვეთილი მათემბატეა იყო. მასწავლებელი შემოვიდა. ბავშვებმა კარგეში შეაგებეს.

— ნონას ფული მოჰპარეს. მასწავლებელმა ხელი ახსნა და ბავშვები დაწინადა, მაგრამ არც ერთი არ დაქნდა. ფეხზე იდგნენ და ერთმანეთს ლაპარაკს არ აკეთდნენ.
— ჩანთაში მქონდა?
— დახა.
— ვინ იყო მორიგე?
— მე ვიყავი, მასწავლებელიო, — წინ დადგა ვასწი-გაქიმე.
— ვინ იყო შენს ვადას ოთახში?
— ვიას.

მასწავლებელმა შეხედა მერხზე უძრავად მქდარ ვიას, რომელიც არავითარ მონაწილეობას არ იღებდა საერთო აურზაურში.

— ვიას!
ვიას თითქმის გააღვიძესო, დაფეთებული წამოვარდა ზეზე.
— რას აკეთებდი შეხედავებზე კლასში?

ვიას გაკვირვებულმა შეხედა მასწავლებელს.
— არაფერს.
— რატომ არ გახევიდი კლასიდან?
— ისე!
— არ იცი, რომ დახეხვების დროს კლასში არ უნდა იყო?
— მერხთან არ მივდივარ, მაგისი ჩანთა რომ გავგვჩხრიკავი!
— მოიტყვი!—დაიყვირა მასწავლებელმა იმ კლიერის ხმით, რომ წამით სიხუმე ჩამოვარდა. მათ არახსოდეს ენახათ მასწავლებელი ასე გაჯავრებული. სერგო უხმოდ იდგა ბავშვების წინ და თავში ერთი ზარი უტრიალებდა: როცა ექვი პირველად ჩაეწვეთა, მამონს რომ დაამბეჭრელი ზომები მიეღო, ეს აღარ გამოირღებოდა. სისუსტე გამოიჩინა, ვერ გამოიტბა.

— ვიას, შენს გარდა ვინ იყო კლასში?
— არ ვიციო,—კიდევ უცნაური პასუხი. სერგომ მერხებს შორის გაიარა გამოიარა, მაგიდასთან დადგა და ყრუ ხმით დაიწყო:

— ყოველთვის მეგონა, პატიოსან ახალგაზრდებს ზვრდელი; დღეს ვხედავ, მოიფიქროს და გვიხარას თავისი შეცდომის შესახებ. ჩვენ მას ვაპატიებთ. შეცდომის გამოწერება ყოველთვის შეიძლება,—თქვა და ახალი მასალის ახსნას შეუდგა.

ბაბოშოლვაა შვიდობა ნოზობრი

საქა-შხაპიძის
ბარაკიშვილის
50
ნოვოსიბირსკი

ჩუენი სიაძაყე

ერება. თვითონაც არ ჰგვალავდა ენას, მხოლოდ ჩაღხს მბა-
დავდა, მის სატკივარს ლექსებად ამოსთქვამდა. მიუხედავად სი-
ლარბისა, დიდი მხნეობითა და სამშობლოსადმი ვალდებულუ-
ბის გრანსობით, მან ნ შვილი აღზარდა, რომელთაგან ვაჟამ
ბაჩანამ და თედომ პატარა ჩარგალი ერის სალოცავ ხატად
აქციეს.

აი, ვის კალთაზე დაიბადა და აღიზარდა ვაჟა, აი, ვინ
ჩაუდგა პოეტური სული მის უსაზღვრო სიყვარულს მშობ-
ლიური ქვეყნისადმი. განა საკუთარი და საზიარო დედის —
საქართველოს ტრფობამ არ ათქმევინა პოეტს: „ბო მუხად
გულში იფარჩხვის, რაც მიანდერმა დედამა“.

1871 წელს, ვაჟა მამამ ცხენზე შემოსივა და თელავისა-
კენ გაწისია.

ვაჟა თელავის სასულიერო სასწავლებელში შეჰყავთ. სას-
წავლო ოთახში საშინელი სიციწროვის გამო, როგორც თვითონ
იგონებს, წლების მანძილზე „ნაცარში ამოგამგული იტყი-
ტებოდა ბუხრიდან“.

თუმცა სკოლამ ვაჟას ბევრი ვერაფერი მისცა, მაგრამ დროს
ტყუილად როდი კარგავდა, ბევრი კითხულობდა და მეცადინე-
ობდა ცოდნის სხვადასხვა დარგში.

თელავში გაითქვა სახელი ვაჟამ, როგორც კარგმა მოყრი-
ვემ, მოტიდავემ, ნიშანში მსროლელმა. მაგარი მკლავითა და
მობდნილი ილითებით ვაჟას ყირაზე გადაჰყავდა მეტოქენი
ერთხელ, ალავერდობაში, ექსი ბიჭი ზედნივე დაუნარცხენი
ბეჭებზე. კრივეში უფროსებიც კი გაურბოდნენ მისი მოქმეული
მუშტის ძალას.

1877 წელს ვაჟა სწავლას აგრძელებს თბილისის სამასწავ-

1861 წლის 26 ივლისს პავლე რაზიკაშვილის ოჯახს ვაჟი
შეეძინა, რომელიც ლუკას სახელწოდებით მოახათვლინეს.

მამის — პავლე რაზიკაშვილის შესახებ, აი რას გვიამბობს
თვითონ ვაჟა:

„ეს პატარა ტანის კაცი განზორციელებული მხნეობა. ენერ-
გია იყო, ამასთანავე იშვიათი ნიჭის პატრონი, ორატორი. ცხო-
ბისმოყვარე და მწიგნობარი. გარდა სასულიერო, ქართულ ენა-
ზე წიგნი არ მოიპოვებოდა, იმას რომ არ შეეძინა. არ წააკე-
თხა... უყვარდა დიდებულ, გამოჩენილ ისტორიულ პირებზე
ლაპარაკი. დავით აღმაშენებელი უყვარდა ყველაზე მეტად
ჩვენს მეფეებში“.

პავლემ შეასწავლა ვაჟას წერა-კითხვა, გაუვარჯიშა გადაბ-
მული ხელრთვა, ყურში აწვიოთ რუსთაველის სიბრძნე.

იშვიათი ზნეობრივი მადლით და სულიერი ღირსებით
ბრწყინავდა ვაჟას დედაც. ფზიკელაშვილის გვარის ქალი გულ-
ქანი (იგივე ბარბალე).

შესანიშნავი მესხიერებისა და პოეტური ფანტაზიის წყა-
ლობით მას ზედმიწევნით სცოდნია ხალხური ზეპირსიტყვი-

ლებლო ინსტიტუტთან არსებულ ორკლასიან სამოქალაქო
სასწავლებელში აქვე იღვიძებს ვაჟას პოეტური ნიჭი მისი
პირველი კრიტიკოსი, რომელმაც დიდი მიზაგალი უწინასწარ-
მეწყველა მას, იყო მწერალი ანტონ ფურცელაძე.

1879 წელს მოსწავლე ვაჟა აქვეყნებს კორესპონდენციების
ინიციალებით: -ლ. რ-ზ-

1879 წელს მამის რჩევით იგი სწავლას აგრძელებს გო-
რის საოსტატო (იგივე სამასწავლებლო. ს. ს.) სემინარიაში.
რომლის დირექტორად იმ ხანებში მუშაობდა უაღრესად პრო-
გრესული, ქართველი ხალხის მოყვარული პიროვნება დიმიტ-
რი სემიონოვი.

ახალმა წრემ და ახალმა გარემომ ვაჟაში ახალი მისწრაფე-
ბანი და იდეალები გააღვიძეს მისი უპირველესი სურვილი
იყო კარგად დასუფლებოდა პედაგოგიურ ხელოვნებას და სიბ-
ნელით მოცულ მთაში სწავლა-განათლების ლამაზი აერსო.
ვაჟა მოუთმენლად ელოდა ხოლმე არადღებებს. ზაფხულო-

ბით იგი ფშავის სოფლებში იწერს ზეპირსიტყვიერების მარგალიტებს, ხალხის ცხოვრების ამსახველ წეს-ჩვეულებებს. ხალხზე დაკვირვებამ მდიდარი მასალა და სამუშაოება მისცა პოეტს, სამაგალითო ეთნოგრაფიული წიგნლები გამოქვეყნებინა, მანამდე უცნობი ფსიქოლოგიური საწყარო აუხეტაქველებინა.

ვაჟა-ფშაველა მთელი არსებით სწავლა-განათლებას, თვითგანვითარებას ეწეოდა. მის საკუთარეულ ნიჭსა და მოსაზრებას ამჟღავნებს სემინარიის ბერად გასემა კურსებზე.

ამ ხანებში მას უკვე გადაკითხული აქვს საქვეყნოდ აღიარებულ ფილოსოფოსთა ძირითადი ნაშრომები, ეცნობა გოეთეს, „მცენარეთა მეტამორფოზის“, მილტონის, ბაირონის, შექსპირის, პუშკინის, ლერმონტოვის მხატვრულ შედევრებს; იზიარებს და იმუშავებს მატერიალისტური ესთეტიკის პრინციპებს ბელინსკის, ჩერნიშევსკის, დობროლიუბოვის, პისარევის შეხედულებათა საფუძველზე. მის მოსწონებას და გაბედულ დასკვნებს ნ. ბარათაშვილის ფილოსოფიური ლირიკის ძირითად პრობლემებზე განცვივრებაში მოჰყავს მსმენელი საზოგადოება. მან თითქმის პირველმა მიუთითა გენისისი რომანტიკოსის მემბროლ სულზე, ბედისაღმბი დაუმორჩილებლობის იდეაზე, რომელმაც ვულკანისტური ძალით „მერანში“ ამოხეთქა. ვაჟას ირჩევენ სემინარიის ხელნაწერი ჟურნალის „ირჩაფის“ პოეზიის განყოფილების ხელმძღვანელად. გარდა საკუთარი ლექსებისა, იგი თარგმნის რუსული მწერლობის ნიმუშებსაც. 1880 წელს „ივერიაში“ გამოაქვეყნა თარგმანი მოთხრობის „ფეოდლის აღზრდა“. ამას მოჰყავს ოსტროვსკისა და სოლოვიოვის კომედია „მედივიერი დღე“.

ალსანიშნავია, რომ 1882 წელს საოსტატო სემინარიის პედსაბჭოს გამოაქვს დადგენილება, რათა ვაჟას მიერ გადმოთარგმნილი ეს პიესა გაიგავნოს მოსოფში, რუსეთის სამხატვრო-სამრეწველო გამოფენაზე.

დამატავრა თუ არა სემინარია, 1882 წლის 1-ლ ივლისს ვაჟამ სოფ. ამატნისხევის (ახლა თიანეთის რაიონი) ერთკლასიანი სკოლის კარი შეაღო. არაჩვეულებრივი გატაცებით შეუღდა ახალგაზრდა პედაგოგი საყვარელ მასწავლებელ მარტო ზეპირსიტყვიერებით რას გასდებოდა. მისი თბივანა, სკოლისათვის ქართული სახელმძღვანელოები გამოეცხავნათ, შეუფრთხებლად დაკამათებდა ილია ჭავჭავაძემ, რომელიც მაშინ წერა-კითხვის გამმარებლებელი საზოგადოების თავმჯდომარედ მუშაობდა ვაჟას მოსწავლეთა სიხარულით მერხიდან-მერხზე დაფრინავდნენ. ისინი ხარბად ჩასცქეროდნენ დიდი ქართული პედაგოგის ი. გოგებაშვილის „ბუნების კარისა“ და „დღეაზნის“ გადაწლილ ფურცლებს.

ვაჟას ბიოგრაფის გადმოცემით, „როგორც მასწავლებელი, იგი მხნე და ბეჯითი იყო, მოწაფეებს ლამიათა კი ასწავლიდა“. მაგრამ ვაჟას კვლავ სწავლა უწყურია, უმაღლესისაკენ მიუწევს გული. და აი, ბედმაც გაუღია მას. სახელგანთქმულ ფალავანმა კულა გლდანელმა ჭილიბაშო შემოსული ფული საკუთრივ ვაჟას გადასცა და 1883 წლის შემოდგომაზე პეტერბურისაკენ დაულოცა გზა.

ვაჟა იურიდიულ ფაკულტეტზე შედის თავისუფალ მსმენელად და მიეღო გულისხურით ისმენს გამორჩენილი პროფესორების ლექციებს. აქვე სწავლობდა მაშინ მისი ძმა გიორგი.

მიუხედავად ეკონომიური ხელმოკლეობისა, ძმები დღე და ღამეს ასწორებენ, მეცნიერებას ეუფლებიან, წუთითაც არ იგიწყებიან ვალდებულებას ოჯახისა და შრომითი ქვეყნის წინაშე. ერთხანად მათი მამა პავლე რაზიკაშვილი წყლებზე ფეხს იდგამდა, მაგრამ უცხოეთში ორი შვილის რჩენა ვეღარ შესძლო. 1884 წელს ვაჟა სამშობლოში დაბრუნდა და თავის საყვარელ ჩარგალს შეაფარა თავი.

ვაჟა ერთ ხანს შინა მასწავლებლად დადგა სოფ. ოთარშენში, შეძლებული ფეოდლის ამილახერის ოჯახში.

1886 წლის ოქტომბრის თვეში სოფელ დიდთონეთში იწყებს მასწავლებლობას. ვაჟა აქაც ჩვეული ენერგიითა და მონდომებით ასწავლის ბავშვებს, თვალს უსვლს და გონებას უსნის სოფლის უფიც მოსახლეობას.

ხალხის ინტერესების სადარაჯოზე მდგომ პოეტს დიდი შეტაკება უსლება მამასახლისთან და ადგილობრივ ჩინოფიკებთან, რის გამოც, სრულიად უღანაშაულო პედაგოგი 1888 წელს სამსახურიდან გაანათავისუფლეს.

ვაჟა მაინც არ ტყდება, ქედს არ იდრეგს. სწორს ლექსს „ვერას დაძაგლებ ვარამო“.

ერთ ხანს ვაჟა, ილიას თხოვნით, გაწვთ „ივერიის“ რედაქციაში მუშაობდა, მაგრამ თვალ მთისკენ ეჭირა, იქ იყო ლაღი ხარ-იბრმის პოეტური მუხის ნაწავარდო. ვაჟა კვლავ ჩარგალში მიდის და საბოლოოდ იქ მკვიდრდება.

როცა „ივერიაში“ მისი პოემა „მოხუცი ნათქვამი“ დაიბეჭდა, ადტაცებულმა ილიამ თურმე საჯაროდ განაცხადა: „არა, ჩვენ, ძველებმა, კალამი ახლა უნდა დავსდგათ, გზა ვაჟას უნდა დავეთმოთ“.

ვაჟა-ფშაველა ცოლ-შვილით. 1907 წ.

1890 წელს ვაჟას და მის ძმებს დიდი უბედურება და-
ატყდა, მათ თითქმის ერთდროულად დაჰკარგეს მშობლები.
ორი წლის შემდეგ კი თვითონ ვაჟა სასიკვდილო საფრენულზე
გმინავდა. მას ციმბირის წყლოვნი შეხვდა და მარჯვენა თვა-
ლი შესამწვანად დაუსასინრა.

მშობლების გარდაცვალების შემდეგ ძმები ურთიერთმე-
თანხმებით გაიყვენენ და საქართველოს სვადასავა კუთხეში
დაამკვიდრდნენ საცხოვრებლად. გიორგი — თიანეთში ვეჟილი-
ბდა, ბაჩანა — ზეესურეთში მასწავლებლობდა, თედო — გორ-
ში დასახლდა, უმცროსი ძმა სანდრო — თბილისში მსახუ-
რობდა. ვაჟამ კი პაპისეული ფუძე აირჩია საცხოვრებლად.

წარმოუდგენელ პირობებში უბდებოდა და წარინდგმოლე-
ბულ პოეტს ცხოვრება. გენიალურ თავსუ რაღაც ტყაპტის
ქუდი ეხურა, ხოლო ამოვან ტანზე გაკერცილი ნაბადი ჰქონდა
წამოსმული. ვაჟა სათუჯაო კეთილმოწყობაზე ხომ უდებოდა
ლაპარაკი. ვის არ გაუღონია, რომ თავის უკვდავ ქმნილებებს
ვაჟა ცეცხლის ალზე წერდა.

რიგორი დიდებულებიდან ადამიანი, ვაჟა მიიწე შეუდგე-
ლად დღეა, ვეკლადფერს, ბრძანებად იტანდა და სხედებოდა.
განსაცდელი ჩავარდნილი პოეტის შწირად შესძახებდა თურმე:
„თუ გეცხვები, შხამად შემერგოს
დღის ბუქუ და ნანაო“.
პოეტი მთელი ცხოვრების მანძილზე ჩვენი ერისა და ხალ-

პოეტის ვაჟა-ფშავეაზე

საქართველოს სსრ სახელმწიფო ლიტე-
რატურულ მუზეუმში დაცულია ხალხური
მითქმელის ვახილ აფციაურის ლექსების სა-
მი რეკული. ერთ-ერთ რეკულში არის მო-
გონება ვაჟა-ფშაველასზე. ეს მოგონება პავ-
ლე რაჭაიაშვილის (ბაჩანას შვილს) ჩაუწე-
რია.

ვახილ შოის ძე აფციაური მანგლისის თე-
მის სოფელ ნანტყვეციანის მკვიდრი ყოფი-
ლა. მას ბავშვობაში დიდი გაუიზვება გამო-
უვლია. ვაჟა-ფშაველა რომ არა, იგი ალბათ
წერა-კითხვის უცოდინარი დარჩებოდა.

ვაჟა-ფშაველას თორმეტცამეტი წლის
ვახილი დიდი თონეთის სკოლაში მიუყვანია
და მისთვის მწრფეუკლება არ მოუკლია.
როგორც ჩანს, ვახილს თონეთის სკოლა
დაუმოაზრებია. შემდეგ თავის სოფელში
დარჩენილა და ნახევარ საუკუნეზე მეტი
ტყის მკველად უშუშავანია.

აი, როგორ იგონებს ვ. აფციაური დიდ
ქართველ პოეტს:

„თორმეტცამეტი წლისა ვიქნებოდი, რ-
ოდესა მანგლისში, აფთიაქში მივდი. იქ
იყო ვაჟა-ფშაველაც. ვაჟა შემეკითხა: „ხალ-
ლო, ვისი ხარ, სადაური ხარ, ან აქ რას აკე-
თებ?“ მე ვუპასუხე: „სოფელ ნანტყვეცი-
ანიდან განხლავარო, მამაჩემმა გამოგზავნა
წამლებსათვის“. იმან მკითხა: „მამაშენი ვინ
არისო და ან საწამლო რა სჭირსო. მე ვუ-
თხარი, ფეხი გაიპრა-მეთქი. შემდეგ მკითხა:
„ბიჭო, წერა-კითხვა რომ არ იცი, რატომ არ
სწავლობ?“ მე ვუთხარი: „ჩვენს სოფელში
სკოლა არ არის, ვინ მასწავლის? მხოლოდ
ანა-ბანა დამიწერა დიდურაბოვმა, იმას
კეთიბობობ. ჭერ ასობებს კარგად ვერა
ცნობო“. „მოდი, ღაჭეტი ამ ხაზიდარზე. მე
წვილადფერს მოვცემ და კიდევ განსწავლო“.

დავქეცი საზღადრზე და წამოყვანა დიდ-
თონეთში, თავის სახლში. იმ ღამეს იქ მამ-
ყოფა. მეორე დღეს მომცა წიგნები, რვეუ-

ლები, ფანქრები და გამომოსტუმრა დიდად
გახარებულა. წამოსვლისას ვაჟამ მოხმა:
ყოველი კვირაში ორი დღე ჩემთან უნდა ის-
წავლო. იარე ძროხაში, ოღონდ ყოველი გა-
კვეთილი პირანთლად უნდა ჩამაბარო. ისე
ვთუავი გახარებულა, რომ ერთი კვირის გა-
კვეთილს ერთ დღე-ღამეში ვამზადებო.
ვაჟამ რაჟი ნახა, რომ სწრაფად ვსწავლობ-
დი, თავისთან მიმიღო და ძალიან შეუყუ-
ვარდი; სახელიც შემეცვალა, ვასის მავიერ
ვთავი დამაჩქვა.

ვაჟა-ფშაველა მონადირეც იყო. ჰყავდა
ერთი კარგი ძაღლი, წითელი ფერისა. სახე-
ლიც მახსოვს, — ბახულას ძემადა. ორწე-
ლიანი თოფი ჰქონდა, ლლიდან გასატენი.
მწყერების წროლაში ვუყურებ და არასოდეს
არ აუღვინია. ბეჭეჭერ მახსოვს ორი მუც-
ერის ერთად აფრენა, ერთი აღმა წახსულა,
მეორე დალმა და ორივე ჩამოვლიდა.

სოფელ სახურებში მცხოვრები აღდგომე-
ლა ბელოძე ძალიან კარგი მეგობარი იყო
ვაჟას. ერთხელ აღდგომელა და ვაჟა წა-
ვიდნენ კობალის ტყეში, ირმებზე სანადი-
როდ. გაკვირვებული აღდგომელა მამაჩემს
უამბობდა: „მონადირე ბეჭერ მინახავს, მაგ-
რამ მაგისთანა სწრაფი მსროლოლი და მან-
ხალიდ ვახარებდი არ შემხვედრია. სასა-
დლისნი მე ერთ ჰქნდა გადავიდილი, იმან მეო-
რე ჰქნედი მოკლა ირემო“.

ცამეტი თვე ვითყვი ვაჟა-ფშაველასთან.
ერთხელ ვაჟამ მამაჩემი დაიბარა და ამ სიტ-
ყვებში მიმართა: „რაც შენმა შვილმა კობეტ
თვეში ისწავლა, ზოგი ორ წელიწადში ვერ
ისწავლის. არ მინდა, ასეთი ნიჭიერი ბავშვი
უსწავლელი დარჩეს. ეს დიდი ცოდო იქნე-
ბოდა. მოდი, ჩემო შოი, ეს ბავშვი მე მო-
მცე. ორი წელი ჩემთან ვამოყოფ და შემ-
დეგ წახვავ, როგორც ვთავი-ვათი იქნება“.

მე ძალიან გამეხარა: ახლა მეშ-

ხის კულტურული ცხოვრების არც ერთ მიმდევრობას მოვლენას არ სტოვებდა გამომუშავებულად.

1907 წელს იგი ღრმამაზროვანი სიტყვით ეთხოვება ვერა-გულად მიკვლავ ილიას. სილოუ აკაკის იუბილეზე მგრძობი-ბურ ლექსით ცნობებს მოქალაქის „ქართული პიუზისის იალ-ბუსს“ (გოგენაშვილის გამოქოქება).

ვაჟა არაბულაშვილი ჩადის ქუთაისში და მონაწილეობას იღებს ილიას საღამოებში. იგი გრამდობით უსაბედლობებს ამ-გულად იმპერიის ინტელექტუალურ არაბრტო ორიენტილური გა-რეგნებით, არამედ ლექსის კითხვის ვირტუოზობით, მიმტაცე დეკლამაციით. ასევე დიდი მნიშვნელობა ატაროვ ვაჟამ ფო-თისა და გარის საზოგადოებებზე.

სიცოცხლის უკანასკნელ წლებში ვაჟა-ფშაველას ძალზე გატყდა ფიზიკურად და, ამ ნიადაგზე ავადმყოფობამაც დარბ-ხელი. მას სტანკავდა ფიჭვი იმაზე, რომ უღროდ უახლოვ-დებოდა სამარებს, ცოლშვილი დაუბინავებელი და დარიბ-ლა-ტაკი რჩებოდა.

1915 წელს ვაჟას პატივსაცემად ქართველი ინტელიგენ-ციის ერთმა ჯგუფმა სალიტერატურო საღამო გამართა.

ვაჟამ უკანასკნელად გადაავლო არწივისებური თვალი აუღიტორიას და თავის ლექსების მოხდენილი კითხვით ყველას ქრუანჭელი მოჰგვარა.

საღამოზე კი, ორთაჭალის ბაღში, პოეტის პატივსაცემად გამართულ საღამოზე მრავალი სადევრძელო წარმოდებდა. საუბედროდ, პოეტი გაცივდა და მეო.ე დღიდან ლოგინს მიეჯაჭვა.

ავადმყოფი ვაჟა თბილისში ჩამო-ყვანეს და ახლადილი სახელმწი-ფო უნივერსიტეტის შენობაში (სა-დაც მამინ ლაზარეთი იყო) მოათავ-ესეს.

ამო გამოდვა ექიმების ზრუნვა. ვაჟას თვალები ცისვე ჰქონდა მიყ-რონილი. სიკვდილის წინ მან საყვარ-ელი ფშავე აიჩუბ, მთის წყარო და ხელი ბალახი მოიხატა.

14 ავისტოს დღიდან პოეტმა სა-მარადილად დაიკრძა გულზე სე-ვლები.

1935 წლის ოქტომბრის თვეში ვა-ჟას ნეშტი დიდუმიდან მთაწმინდის პანთეონში გადაასვენეს და ქართული პიუზისის დიდი ქურუმების გვერდით დაკრძალეს.

მდიდარი და მრავალფეროვანი ვაჟა-ფშაველას შემოქმედება. ყვე-ლაფერი, რაც კი მისი ხელდას გა-მოსულა, განუყოფრებელი პოეტური ძალით სუბტიმებს, გენისობის ბეჭე-დი სუნის.

ვაჟამ ლირიკული ლექსებით შემო-აღო ქართული მწერლობის კარი. თავის მიზნადგებულ პოეტური სტი-ქია თუმცა მან ხალხურ სამოსში გა-სესია, მაგრამ შინაგანი გრძობის სი-ძლიერით და ზარის სიღრმით იგი მხოლოდო პიუზისის პარასისზე ავი-და.

ძირითადი მოტივი, რომელიც ვა-ჟას ლირიკაში გამატონეული — პატ-რიოტიზმი.

თავის დედური დამოკიდებულება ქრონულ-განმათავისუფლებელი მოძ-

ნითხიდან წავიდა და კარგა ხანს ვიღარა ენახე.

ერთხელ ჩვენს სოფელ ნაბჭვრევიან ფშა-ვლები მოვიდნენ. ესენი იყვნენ: მერცხალა (ფეხური ვაწოქული მელქსე), ბალახა (ბეჭვტური და დიდაკვირიკაო მელქსე) იყვნე ვოკოლოური. ცხენებით მოქონდათ მოხაიბობა: არავი, ღვინო, ქაღაწაწი, დალოთი თოხლები. „აბა, ბალო, უღა გაგვიძღვე და ვაჟა-ფშაველასთან მიავიჯა-წი“, — მოხარეს. მეც გაუძღვე და მივე-ღავე დიდოფონოში, ვაჟა-ფშაველასთან. ის დაზე დილაამდე ქეიხოს და სიმღერაში გატა-რეს.

ვაჟას ძალიან მიანდა ფშაველი მელქსე მერცხალა. ერთხელ მიიხარა „ჩვენებური მე-ლქსე მერცხალა ჩამოსულა კრძენ მხარე-ზე. ერთი გამოვი, სად არის, თქვენი სოფე-ლია. მე ლექსს დაწერე, შენ მერცხალა წაუღე და იქიდან პასუხი მომიტანე“. ვა-და ლადა მაგივასთან და დასწერა ლექსი. წა-ვედი ლექსით, ვიპოვე მერცხალა. ერთი მღღარაი კაცი იყო, ბეწინიკას ეძახდნენ და მერცხალა იმასთან იყო მოქაბავირედ, ძრო-ხაში დდილიდა.

დიდოფონოში მამასახლისად იყო ვინმე „ვაიშვილი. იმის ვაჟსა და ერთ იქარო მოს-წავლეს მოუვიდათ ერთმანეთში ჩხუბი. მა-მასახლისის ვაჟი ნაცემი დარჩა. მეორედ ღდეს მამასახლისმა თავისი შვილის მუქედეს თფო-თონ სცემდა. ამ დღის სკოლის დღეგრევაში ვაჟა გაწვივდა და დინახა, რასა სჩადიდა მამასახლისი. მივიდა და ისეთი სილა გარ-ტოვა: „მამასახლისო მანწნეე წაქეცა. ვაჟამ უფხარა: „რაკი მამასახლისი ხარ, იმიტომ სცემ ბავშვსა? აი, ასე უღდა შენისთანა მა-მასახლისმა, წაღი და მინიველ ნალოფიოთა-ნა“. ჰქრა ხელი და ავიდნაწვე გამომოაღო. მამასახლისი ძალიან გამწარალი წავადა. ვა-ჟას მამასახლისოზე ლექსი გამოეთქვა და მე-ორე ღდეს მამაბო“.

ამ თვადება ვახილ აფციაურის ხანგრძლი-ბო მოკონება ვაჟა-ფშაველასზე.

8976

ველბა და მამაჩემი დაყაბულებმა ვაჟას სურველს-მეოქი. მაგრამ მამაჩემმა ასე უბა-სუხა: „ძალიან კარგე იქნებოდა, ჩემო ლუკა, მაგრამ რა ექნა... უფროსი შვილი ვა მუკეს. სხვა შვილები პატარები არიან. ამას ვაგაზენ-ნი ძროხაში. მე იმდენი შედებდა არა მაქვს, რომ მოქაბავირე დავვიტრო. გუთნაწვედც მირეკავს ხარებს, ყველა საუბროსო სწამე ამასაგანს ეთვლება და, აბა, როგორ გამოგა-ტანო“.

„ჩემო შიო! — მიუფო ვაჟამ, — ვაჟაი ძა-ლიან მოჩილიდა, ვამგებო და ნაბჭვრეა. აფ-სუხია ამისი პირუტყვიფო დარბომა“. „მე-რა, ჩემო ლუკა! — უფხარა მამაჩემმა, — აქ სანაშდინი იქნებო, იაროს. იმის არ დაღუფ-ლი: ორ წელიწადში კი რა ექნა მხატვარას და ბეგარია ვერ ავუღვივარ, ერთი ხელმარა-ტო კაცი ვივადარა“. რაკიყო, შიო მე ამ ბაღლს ვაძღვე წიგნებს წასაკითხად და და-სასწავლად. შენ რად უშლი ხელს წიგნების წაკითხვაში? მართლა უწავრებო, თუ ეს ბოქე ტუთალიად მეუბნებო, რომ მამა მიჭავრ-დებმა წიგნების კითხვაწოო“. „მე მანზედ ეუწარდებო, რომ საქონელს ეურს არ უზ-დებს და შთელი ღამე აღარ სინახავს. თვა-ლები ჩაიწავლა წიგნებში; ხანდახან ჰავ-რი მომდის და ეუწავრდებო“. „აბა, ეს საქ-მე არ არის სწორი. გაუშვი, გაიკეთოს წე-რა-კითხვა. მე ვირჩევე, ჩემთან გამგაწარეო. თუ არ ვემოიბა, ძალით სომ არ წავარამეე უშლას. შენ იცი აბლა. ერთი პატარა ოთფი მაქვს, ფისტიონიანი, მოვლდე: ვაჟის ძალიან ჰყვარებია თოფი... იმ თოფსა მოხვოდა, უშწოდე ვერ მიმიცია. რა ციცი, ბაღდალი... თუ შეტყვა, — მიცეცე“. „რა ციცი, ჭერ ამ წიგნის კითხვაში აღარ უშვდებს უწარს საქ-ონელსა და, თოფის სროლაც რომ დიფი-ყოს, სულ ვაგვიფედება... მაგრამ რისეც ნი-ტო აქვს. უღდა ისწავლოს. ბაგეე მიხეც მე თოფი“, — უფხარა მამაჩემმა.

ვაჟამ ოთფი ვაღწომეცა. მომეცა წაწლი, ფსტიონი, საფანტი, მასწავლა გატენა და გა-მომისტუმრა. გაბარებულმა წაწვილი თოფი და გაბარებულნი საქონელები. ოღონდ, კვირა-ში ორი დღე, ჩვეულებრივად, ვაჟასთან გან-ვაგძობილს სწავლას. მაგრამ მალე ვაჟა თო-

პასხანგ სიდაგონიძე.

რაობის სულის ჩამდგმელებთან, ვაჭარ იმიჯით პირდაპირ-
ბით გამოხატა აკაცისადმი მიძღვნილი საიუბილეო ლექსში,
როცა განაცხადა:

მშობელი ქვეყნის მოზარცე,
უნდა გიმდერო მთურადა,
მეც იმ ჭირით ვარ სნეული,
რაც შენ გატაცია წყულადა.

თუ აკაციმ დამონებული სამშობლო ცხრაკლიტულში
მჯდომარე ნესტანს შეადარა, ვაჭარს იგი დაჭრილი არწივის სა-
ხით ეხატებოდა, რომელსაც ყვავ-ყორნების გუნდი ხვდებოდა და
უმიწყალად სჯიდავინდა.

როგორც ღვიძლსა, ვაჭარს მარტო საკუთარი სამშობ-
ლოს ბედნიერება არ აკმაყოფილებს. იგი ეტრფის ყველა ერის
თანასწორობა-თავისუფლებას და მზადაა მოძალადე მტერს
თავი შეაკლას, თავებდობა ანანოს.

ვის არ ახსოვს პოეტის ღრმად ადამიანური სტრიქონები:
სამშობლოს არვის უკავთმევეთ,
ჩვენც ნურვინ შავკეცილება,
თორემ ისეთ დღეს დავართო,
მკვდარსაც კი გაეცინება.

თავის ლირიკულ ლექსებში პოეტმა ქება-ღიბებით ასხენებს
იმ გმირებს, ვინც სიციფხლის ფასად ასახელა სამშობლო,
მტერს არ გააქვლინა მშობლიური მიწა-წყალი.

გაისხენეთ მისი ლექსი „ბაკური“. რა გატაცუნდა, რა გმი-
რულად კვებდა ბაკური ციხის კართან, როცა დამცველმა
რახმმა დაეცა წაგებულად ჩათვალა!

ერთ-ერთ მღვდელში, რომელიც ვაჭარს სიკვდილამდე ერთი
წლით ადრე დაწერა, იმიჯით გულწრფელდობითა დახატული
ფშაველი ჯარისკაცის ბრძოლა, მისი ვაჭარული შემართება
მტერთან.

ზარბაზნების ჭეჭა-ქუხილში გახვეული ფშაველი ასეთი სი-
ტყვეებით აიძვლებს შავ ფიჭვებში წასულ დედას:
მხნედ მივალ, ვერვინ დაგცინებს
ლაჩარის შვილის ყოლასზე.

არასოდეს ვაჭა პესნიშნის ტყვეობაში არ მოქცეულა, უკე-
თესი მომავლის რწმენაზე ხელი არ
აუღია.

პოეტს ღრმად სწამდა, რომ მრავალ
ბრძოლასა და შრომაში გამოვლილი
ქართველი ხალხი ნანატრ თავისუფ-
ლებას მოესწრებოდა. რამდენს თმქე-
ლითა თუნდაც ის სტრიქონები, რომელიც
ვაჭარ 1905 წლის რევოლუციის მობტე-
დლებების ქვეშ დაწერა:

კიდევაც ვნახავ ცა სუქედეს,
თოვლის წინ წვიმა სციოდეს,
ანოყირბოდეს მიწასა,
მინარჩები სვიოდეს,
აღარვინ იტანჯებოდეს,
და აღარვისა ქშიოდეს,
სიმაართის გაზარჯვებასა
მთაზე არწივი ჰყოოდეს.

ვაჭარს ლირიკას ასახიათესი პოეტური
მოტივების მრავალფეროვნება. დიდძა-
ლი ლექსი მიუძღვნა პოეტმა სიყვა-
რულს, ბუნებას, სიკვდილ-სიციფხლის
პრობლემას, გმირობა-ვაჭარობას და
სხვ.

უდიდესი და უძლიერესი კვალი დააჩინა ვაჭარ ქართულ
ეპოსს.

სამშობლო ქვეყნის კალთებზე იბრძვიან და კვდებიან „ბას-
ტრიონის“ გმირები. თათრებთან შერკინებშია დაჭრილი ლუ-
ხუმი უღრან ტყეში წყულულებს იკურნავს, რათა კვლავ იძიოს
შური სამშობლოს ორგულ მტრებზე. კვლავ ეღრსოს მის გორ-
დას მტრის სისხლ ფხავს. დაუვიწყარი სახეები შექმნა პო-
ეტმა სანათას, ლელასა და კვირისა სახით.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებენ ვაჭარ ის პო-
ემები, რომლებზეც იმიჯით ეთნოგრაფიული ცოდნითა და ფსი-
ქოლოგიური სიღრმითაა დახატული მთის ხალხების ცხოვრ-
ება, მათი ურთიერთ დამოკიდებულება, მტრობა და მეზობლო-
ბა, სიძულვილი, ლელასა და კვირისა სახით.

გადაიკითხეთ „აღლუა ქეთელაური“, „სტუმარ-მასპინძელი“-
და თქვენ მთელი უშუალოებით იგრძნობთ, რა ბზარი გაჩნდა
თემსა და პიროვნებას შორის, როგორ ამაღლდა პიროვნება თე-
მის დროშოქმულ, დასავებულ ადათებზე. ხეგვსი აულდა
ქეთელაური და ქისტა ჯოჯოლა გადვიძებული ადამიანის უწ-
მინდესი და უღამაზესი სახეობა, რომელიც, მართალია, თემის
ბნელი ტრადიციების მსხვერპლი ხდებოდა, მაგრამ ხალხში აღ-
ვიძებენ ჰუმანიზმს, კაცობიუყვარობას, ურთიერთდამდობასა
და გაგმანობას. თავის მრავალრიცხოვან პოემებში პოეტმა უმ-
ღერის ადამიანის რაინდულ სულს, მის თავდადებას ერისა და
ხალხის საკეთილდღეოდ.

ხელისულ საგვიამნებელი შედეგები შემატა ვაჭარ ქართულ
პროზას. მის მოთხრობებში უდიდესი ოსტატობით არიან და-
ხატული არა მარტო ადამიანები, არამედ ამტყველებულია
ცხოველთა და მცენარეთა მრავალფეროვანი სამყარო, გაცოცხ-
ლებულია მთელი ბუნება.

გადაიკითხეთ „ფლის ნუკრის ნაამბობი“, „ჩხიკვათა ქორ-
წილი“, „ბუნების მფოსნება“, „ხნელი ფიცილი“, „მთანი მა-
ღალინი“ და თქვენ ერთხელ კიდევ დასტებებით მწერლის მად-
ლიანი ენით, მთის ბუნების ჯაღისნური სურათებით.

ვაჭარს კალამი სცადა და დიდ სიმაღ-
ლესაც მიაღწია დრამატურგიაში. მისი
„მოკვეთილი“ ერთ-ერთი უძლიერესი
პიესაა, რომელიც დღესაც წარმატებით
იდგმება ქართულ სცენაზე.

ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების
საჭირბოროტბა საკითხებს ვაჭარ ენაშა-
რებოდა შესანიშნავი პუბლიცისტური
წერილებით. დიდ მოწონებას იმსახურე-
ბენ და მწერლის ღრმა განათლებამეც მე-
ტყველებენ ვაჭარს ეთნოგრაფიული ნარე-
კვები, მისი ფილოსოფიური და ესთე-
ტიკური შეხედულებანი.

ერთი სიტყვით, ვაჭარ ჩვენს წინაშე
დგას, როგორც გიგანტური ფიგურა,
რომელსაც, ილიას მოხდენილ გამო-
თქმას თუ მივმართავთ, „არ ვიცით, რომ-
ელი მხრიდან დავუწყოთ ყურება, რად-
განაც ყოველი მხრიდან დიდებული სა-
ნახავია“.

სიმონ სნიკრაძე.

მოსკოვი

მხატვარი
დ. ზარაფიშვილი

ფოთის სამიწაქაეო სასწავლებელში, ვსწავლობდი ბუნებისმეტყველებას ვვასწავლიდა ვერა ლაგროვი. იმ დროის ჩვეულების მიხედვით მას სახელითა და მამის სახელით მიემართავდით ზოლმე: -- ვერა მიხაილოვნი.

ძალიან გვიყვარდა ეს მასწავლებელი. მისი გაკვეთილზე სულ განაბული ვისხვდით. მისი გაკვეთილი ყოველთვის ვიცოდით. ის ჩვენი კლასის დამრიგებელიც იყო.

ერთხელ, ვერა მიხაილოვნი ავად გახდა. მთელი კვირა არ მოსულა სკოლაში და ძალიან დავლონდით. ერთ დღეს, გაკვეთილების შემდეგ ვეწვიეთ მასწავლებელს. ჩვენ ორმოცი ბავშვი ვიყავით, ერთად ხომ ვერ შევიდოდით -- ჯგუფ-ჯგუფად გვინდოდა ავადმყოფის ნახვა, მაგრამ ესეც შეუძლებელი აღმოჩნდა. იმ დღეს მასწავლებელი უარესად გაძნდარიყო. მადლობა შემოგვითვალა. გულდაწყვეტილი დავებრუნდით.

მეორე დღეს სკოლაში ხმა დაირხა: ვერა მიხაილოვნი შეიძლება არ მორჩესო. ავტირდით მოწაფეები. თერაპეუტ-თორმეტი წლისანი ვიყავით და მასწავლებლის სიყვარული ცრემლებით გამოეხატეთ. ვისხვიდით, სხვისი გაკვეთილზე და ვტიროდით.

გაკვეთილები გათავდა და შინ წავიდით. მოვიღვივართ ერთი ჯგუფი მოწაფეებისა და ვმსჯელობთ: რა ეშველება მასწავლებელს? ოთხნი ვართ: თობა, შალვა, ერმილე და მე.

გხად ქალაქის ბალი უნდა გავიაროთ. ის ბალი ახლა ცაბა ფოთში.

მივიღვივართ ბალის ხეივანში. ბალში ბევრია ხეივანი. ხეივანსა და ხეივანს შორის მიწა დეფარტული ყვავილებით, ბაღბ-ბუღაბით. გაზაფხულია და მწვანე ველზე თეთრი სამყურები მზეს უქინიან.

— ბიჭებო, გვიშველა! -- წამოიძიხა თობამ.
— რაშია საჭმე? -- და შევაჩერდით თობას.
— რაშია და. სამყურაში! -- გვიოხრა თობამ. -- ხომ იცით, თუ სამყურას ველზე ოთხსურას იპოვი, რასაც ინატრებ -- ავისრულდება.

— ვიცით. ვიცით. მე რა? -- მივაძახეთ თობას.
— როგორ თუ რა? მოვიძებნოთ ოთხსურა და ვინატროთ ვერა მიხაილოვნი გადარჩება.

— ოაჰ! -- ამოვიძახეთ ერთბაშად. წიგნები იქვე დავალავეთ, ჩავუტყდით და დავიწყეთ ძებნა. საღამომდე ვეძებთ. ვერ ვიპოვეთ. ვიცით და გვჯერა, რომ არსებობს ოთხსურა, რომ აქაა სადღაც, მაგრამ იმაღება, რომ არ მისწყვიტონ. ამიტომაა ძნელი ნატურის შესრულება.

ბილიდან რომ გამოვიდით, თობამ შუბლზე იტყია ხელი.

— ბიჭებო, დამავიწყდა მეტქეა -- დღეს იმიტომ ვერ ვიპოვეთ, რომ ოთხსურას მშიერ კუჭზე უნდა ძებნა.

— ჰო! ჰო! ეს ჩვენც გავგიგობია, -- დავუღასტურეთ ჩვენც.

და მეორე დღეს, უჭმელი მოვიდით სკოლაში. ახლა უკვე იმედს გვქონდა, რომ ვიპოვდით ოთხსურას. მაგრამ ვერც მეორე დღეს ვიპოვეთ... ვერც მესამე დღეს. ვალაგამ წამოიძიხა:

— საოცარია, რამ დავგავიწყა ოთხ კაცს, რომ საჭიროა შელოცვა! სულ უზრალო შელოცვა! და დავიწყეთ ყველამ ცალ-ცალკე:

„ღმერთო, გვიშველე!
ნანატრი გვიჩვენე“...

ასე გავიდა მთელი კვირა. დილაობით არაფერს ვეპაძით, შუადღიდან საღამომდე ოთხსურას ვეძებდით. ვეძებდით და გვჯეროდა, რომ ვიპოვნიდით.

ერთი კვირის შემდეგ გავიგეთ, -- მასწავლებელი უკეთ არის. მთელ კლასს გაუხარდა. გაგვიხარდა ჩვენც, ოთხსურას მაიბერებ, და თან გული დავგვწყადა! ჩვენ ხომ გვინდოდა -- თვითონ მოგვეჩინა საყვარელი მასწავლებელი?!

კას კეთილს ჩუიროკი

რ. რეჟისორი

მხატვარი ა. სკალოზუბოკი

რამატურგი ჰემის პინას; მსახიობები თამაშობენ ამ პიესაში. მხატვარი ხატავს დეკორაციებს. კომპოზიტორი წერს მუსიკას. რეჟისორი კი რას აკეთებს? ერთ საღამოს, თეატრალური ინსტიტუტის სტუდენტები შეიკრიბნენ და დაიწყეს კამათი იმაზე, თუ ვის შრომას შეიძლება შედარდეს რეჟისორის შრომა.

ერთმა თქვა: „რეჟისორი — ეს არის ოფიცერი, იგი ყველას ხელმძღვანელობს; იძლევა ბრძანებებს, წარმართავს ბრძოლას.“ მეორე, რომელიც არც თუ ისე რომანტიულად იყო განწყობილი, შეესიტყვა: „არა! რეჟისორი მზარეულია. ისევე, როგორც მზარეული სხვადასხვა პროდუქტებისაგან ამზადებს კერძებს, რეჟისორიც ამზადებს თავის სპექტაკლს და მაყურებელს მიართმევს.“

სხეგმა სხვა თქვეს: „რეჟისორი — კალატობია, რომელიც აშენებს სახლს.“

„რეჟისორი — არქიტექტორია, რომელიც სახლს გეგმავს.“

„რეჟისორი ყველაზე უფრო მთარგმნელს ჰგავს. მთარგმნელი ერთი ენიდან მეორე ენაზე თარგმნის წიგნს, პიესას. რეჟისორიც ამასვე აკეთებს: პიესას ლიტერატურული ენიდან თეატრალურ ენაზე თარგმნის.“

ვინ იყო მოკამათეთაგან მართალი? ყველა და არაიენ. რეჟისორი მართლაც ჰგავს არქიტექტორს, კალატოს, ოფიცერს და, წარმოიდგინეთ, მზარეულსაც კი. და მაინც, იგი არც ერთია, არც — მეორე, არც — მესამე. რეჟისორი — ეს სრულად განსაკუთრებული პროფესიაა. ბოლოსდაბოლოს რას აკეთებს რეჟისორი?

რეჟისორი ირჩევს პიესას

ამდენიმე წლის წინათ, ლენსაპოს სახელობის ლენინგრადის თეატრში შემომთავაზეს, დამედგა ძველი კლასიკური პიესა — ფონეზინის „უშმიფარა“.

...მემამულე პროსტაკოვებმა თავიანთი ახლი ნათესავის — სოფოს მეტრეობა იყისრეს. როცა მისი ქონება გაანიავეს, გადაწყვიტეს თავიდან მოეშორებინათ სოფიო — იგი ცოლად უნდა გაჰყოლოდა ტლანქსა და

უვიც სკოტინინს. მაგარ, როგორც კი გაიგო, რომ სოფიო ბიძამისის — სტაროდუმის მდიდარი მემკვიდრე გახდა, პროსტაკოვამ უმალ შეცვალა გეგმა ახლა იგი ცდილობს სოფიო საცოლად დაუწინდოს თავის ვაჟი-შვილს — განებვირებულსა და უმეცარ მიტროფანეს. საბედნიეროდ, სოფიოს სანაპაად ჩამოსული სტაროდუმი ჩაშლის ამ გეგმას.

თეთრი პარკები, თავდა-აზნაურთა მდიდრული კამზოლები, ყმა-გლეხების დახეული ხიდთანები, კოლ-

ქმარი პროსტაკოვები, სკოტინინი, მიტროფანე... ყველაფერი ეს — ძალიან შორეული დროის ამბავია! სკოტინინი კი, დღეს ამ პიესის დადგმა? რა ახალი აზრი უნდა აღუძრას მან მკაუთრებელს?

დავხუტე ფონეზინის წიგნი, გამოვედი ქუჩაში და გავეშარე თეტრისაქენ, რათა ჩემი ვჭევი სხვებისთვის გამეზიარებინა.

გავყევი ნების პროსპექტს. უცერად, ახალგაზრდების ჯგუფი შემომხვდა. გრძელი პიჯაკები, ვიწრო შარავლები, პირში ვაჩრილი პაპიროსები და აზრის არავითარი ნასახი თვალში...
ნეტა, ვის მივთვებენ ეს ახალგაზრდები? ვიღაც კარგ ნაცნობს... სადღაც სულ ახლახან წაყვიტებ... დაცით, დაცით! აი, ეს ახალგაზრდა, სანაპიროს მოაჯირს რომ დარღმინდულად დაყრდნობია, ეს ხომ... მიტროფანე! ღაბ, ღაბ, სწორედ ისაა.

მერე რა, რომ ფონეზინის მიტროფანეს კამზოლი ეცვა, ხოლო ჩვენი ახალგაზრდა გრძელ, მწუანე პიჯაკშია

გამოწყობილი? განა ჩვენს საზოგადოებაშიც არ არიან მიტროფანეს შორეული შთამომავლები და ნათესავები? — აი, სწორედ ის ახალგაზრდები, რომლებიც ზარმაცობენ, უსაქმურობენ და პატიოსნად არ ემსახურებიან თავის სამშობლოს?

არა, ტყუილბრალად გადავწყვიტე მიტროფანეს მოთავსება მუზეუმში.

გბრუნდები შინ. ხელახლა ვკითხულობ პიესას და. შორეულ სახეებში მე ვხედავ ჩემთვის ნაცნობ სახეებს. ჩემს ნაცნობ ადამიანებში ვპოულობ სკოტინინებისა და პროსტაკოვების გაღმონაშებებს; თანვეღვრნობ სტაროლუმს, სოფიოს და მილონს. უნდა დავენმარო მათ სკოტინინებსა სამყაროსთან ბრძოლაში. და აი, ამ ბრძოლის შესახებ მინდა დავცვა ახლა სპექტაკლი.

გადაწყდა: უნდა დავცვა!

რეჟისორი ქვენის სპექტაკლს

ზვიარ და ვკითხულობ „უმწიფარას“, ვკითხულობ ისე, თითქოს აქამდე იგი არასოდეს არ წამეკითხოს. ჩემს თვალწინ ეტოპანის სცენიანი კომედიის

გმართა ცვალებების სურათები.
წაიკითხე რომელიც გნებავთ პიესა. აქ არის მოქმედების ადგილის მოკლე აღწერა, ძირითადად კი — მოქმედ პირთა საუბარი. ავტორს მათი ნალაპარაკევი კი ჩაუწერია, მაგრამ რას ფიქრობს თითოეული მათგანი,

როცა სდუმს? რას აკეთებს ლაპარაკის დროს, — დიდის თუ ზის, ნერვიულად სწევს თუ სარკმელში იყურებდა? რა ხმები ისმის სარკმლის იქით, როგორი მუსიკა ეღერს ირგვლივ? ვიწყებ თითოეული სცენის გაღმონაგმნას თეატრალურ ენაზე.

„...ბრანდინი (ხელში იღებს წიგნს) ვხედავ ეს გრამატკია. რა იცით გრამატკიაზე? მიტროფანე. ბევრი რამ. არსებობს და ზედსართაობა.“

აბრბაპამ სანძობა კლარას ცოდნის გარეშე კაცო იკვივა. რაც ჯარისკაცი უღაშნოდა. ეხანა უწყვი მრად: იგი ემსგავსება უბორბლო ურემს. უკალომ მწერალს.

ალმოსპლური თმბა, ბევრს ლაპარაკობენ ის ადამიანები, რომლებმაც ცტობა იცინა: მცოდნენში კი—სდუმან.

იტალიური ანდაზა: ვინც არაფერი არ იცის, მას ყველაფერი სცირა.

ი კრილონი. უვიცი არ გრძნობს, რომ იგი იკვებება მეცნიერებათა ნაყოფით და დაბრმავებული ლანძღავს მეცნიერებას. სწავლასა და მეცნიერულ შრომებს.

კ. ლიბანინი. თვითკმაყოფილება და თავისთავზე დიდი წარმოდგენა უბედურებაა: ისინი ჩვენ სულმუხად გვაქცევენ.

ნავოლიონ I: უვიცს დიდი უპირატესობა აქვს განათლებული ადამიანის წინაშე: იგი მუდამ კმაყოფილია თავისთავით.

სადი: იცოდეთ, რომ უგუნურს ასაკ უფრო მეტად ეზრდება ქვეიანი. ვლრე ქვეიანს — უგუნური.

სოფოკლი: არაფერი არ ენებას ცაც ისე, როგორც უვიცი.

ზრანაშული ანდაზა ცოდნას უვიციობის გარდა სხვა მოქმედ არა მყავს.

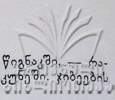
მატა-ფუნაშელი: უმცირესაა ვით თამაში არა იქნება რა.

ციცარონი უვიცობა ღამეა გონებისა, ღამე — უმთვარო და უფარსკვლავო.

ი. მამუკაშვილი მიზეზთა მიზეზი ყოველი უბედურებისაა ეგ უვიცობაა. ეგ ცოდნის უქონლობაა.

მართული ანდაზა: თვალით უსინათლო სჯობია თავით უბუნურსაო.

...ქილილ და ღამბანა: სიბრძნის ეცადე, სიბრძნითა პატონი მოიგებინა. უცოდინარნი ქაბუქნი ჩალად არ ეღირებინა.

პრამდინი. კარი, მაგალითად, არსებითი სახელია თუ ზედსართავი?
 მიტროვანე, კარი? რომელი კარი?
 პრამდინი. რომელი კარი? აი, ეს.
 მიტროვანე. ესა? ზედსართავობა.
 პრამდინი. რატომ?
 მიტროვანე. იმიტომ რომ, იგი ზედ ჰქვია. აი, სა-
 კუმბაოში, აგერ ექვსი კვირაა, კარი ჯერ არ ჰქვია ზედ,
 იმიტომ ის ჯერჯერობით არსებობდა...“
 ცნობილი სცენა: მიტროვანე სტაროლუმსა და პრავ-
 დინთან „გამოცდას იჭრს“.
 ახლა წარმოვიდგინოთ, როგორ მოხდებოდა ეს ცხოვ-
 რებაში.
 ...აი, თოხანი, საღაც სტუმარი სტაროლუმი მოა-
 თავსენ. დილაადრიათა სტაროლუმი ის-ის იყო ადგა
 ლოჯიდან, რომ მასთან, მთლიან ოჯახის წევრებით გარ-

„უნდა ვნახო, — ვიწერ ჩემს უბის წიგნაკში... — რა-
 ნაირ ხიფათებს ეკრავდნენ XVIII საუკუნეში; ჯიბეების
 შესასებებაც უნდა დავაზუსტო“.

...იწყება „გამოცდა“.
 მიტროვანეს სახეივოდ, მედიდურად უჭირავს თავი.
 იგი ყოველნაირად ცდილობს, სირცხვილი არ ჰკამოს.
 ყოველ მორიგ კითხვაზე პასუხის შემდეგ, მიტროვანე
 განზე გამდგარ მშობლებთან და ერეგებულსთან მიდის,
 სვამს ბურანს, პირსახოცით გაოფლიანებულ სახეს იწ-
 მენდს, ისვენებს — თითქმის ისე ექცევა, როგორც მოე-
 რივე — რაუდლებს შორის. მართლაც, თუ ჩავუფიქრ-
 დებით, მთავრ სცენა მუშტი-კრივის, ორთაბრძოლას მოე-
 ვაგონებს: ვინც უფრო უკვიანი გამოდგება, მას დარჩება
 სოფლი, თავის ქონებიახად, „შეჯიბრების“ „მსაჯები“ კი
 პრავდინი და სტაროლუმი არიან.

ყველაზე ძნელ კითხვაზე — „როგორი სახელია კა-

შემორტყმული, მიტროვანე გამოცხადდა. მამა-პროს-
 ტაოვი შვილს სქელი, „სწავლული“ წიგნების ვეება
 დასაჭით მოსდევს უკან — აი, ბავშვმა რამდენის წვაითხვა
 მოასწორი ერეგებენას, მიტროვანეს გადიას, ღოჭით
 ბურანი და პირსახოცი მოაქვს.
 მაგრამ, რა აცვია მიტროვანეს? ის ხიფთანი ხომ არა.
 პეისის დასაწყისში რომ შეუქერეს? ამ ხიფთანს, ცხადია,
 უზარმაზარი ჯიბეები აქვს. ჯიბეები გამოტენილია ათასი
 რამე-რამით: ღვეხლოთ, ფუნთუშებით, სთამამოებით,
 ბორბლის მარცვლებით — მტრედლებისათვის... შეიძლე-
 ბა თუ არა, ხიფთანს ასეთი ჯიბეები ჰქონდეს?

რი?“, მიტროვანე, ჩანს, მაშინვე ვერ უპასუხებს. იგი
 იღიბანს მთაჩრდება კარს, გამოაღებს, უფრო მიუგდებს
 მის ჰრიანს, და მხოლოდ მას შემდეგ, როცა დარწმუნ-
 დება, რომ კარი თავის ადგილზეა, დაჯერებულად უპასუ-
 ხებს: „ზედასართავობა“.

(სხვათა შორის, სანტერგუსა, როგორ უნდა ჰქრა-
 ლებდეს ეს კარი? ალბათ — იღიბანს და ნაღვლიანად...
 გოგოლი „ველე ღროის მემამულეებში“ დაწერილებით
 მოგვითხრობს, თუ როგორ „მეტროდინენ“ მემამულის
 სახლის კარები სვლავსაგ ხმაზე. აუცილებლად უნდა
 გადავიკვიხოთ მოთხრობის ეს ადგილი).

რ ე მ ი ს ო რ ი ხ ე ლ ე ბ ა მ ხ ა ზ ე რ ს

ად ხდება კომედიის მოქმედება?
 — პროსტაოვების თოახში, — ამ-
 ბობს მხატვარი. — მე ზოგიერთი ჩანა-
 ხატი უქმე ვაჯკეთე. აი აქ, მარცხნივ,
 მორეზელის ღუმელია, კუთხეში — ხის
 ტახტი დგას...
 — მიოცთ. რატომ მაინცა და მაინც პროსტაოვების
 თოახში?
 — როგორ თუ რატომ? ყოველთვის ასე დგამენ: სულ
 ერთი დეკორაცია — პროსტაოვების თოახი.
 — მერე რა, რომ ასე დგამენ... პეისის პირველ გვერ-
 დზე წერია: „მოქმედება“ დება პროსტაოვების სო-
 ფელში“. სოფელში, და არა თოახში! ესე იგი, ერთი კი
 არა. რამდენიმე დეკორაცია საჭირო!
 და ფრებებს შლის ჩენვი ფანტაზია... მხატვარმა უქ-

ვე დაივიწყა თავისი პირველი ჩანახატები, იგი შთაგონე-
 ბული ფიქრობს, ეძებს ახალს...
 რამდენიმე დღის შემდეგ, თეატრის სამაეკტო სახე-
 ლოსნოშ- ვხედებით ერთმანეთს. წინ გვიდევს მუჟაოსა-
 გან გამოტეხილი, ახალი დეკორაციების პატარა მაკეტო.
 ჩვენი სცენის ერთ ციქნა მოდელზე — მემამულის კარ-
 მიდამოს უკანა ეზოა. აქ უნდა წარმოართოს ბეისის მეო-
 რე მოქმედება. ეზოში შემოიხედავს სკოტინინი. ამ ეზო-
 შივე შეიძლება ვაჩვენოთ, თუ როგორ ემზადებიან სტა-
 როლუმის ჩამოსვლისათვის. მხატვარმა ბევრი სანტე-
 რუსი რამ მოიფიქრა: აგერ, წყლით სავსე კასრი. აი ბოძი,
 რომელზედაც ცალული ჰკილია. — ყველაფერი ეს ჰქმნის
 შესაფერის გარემოს მიტროვანესა და სკოტინინის დეკა-
 დაცასათვის. თითქოს ყველაფერი კარგადაა მოფიქრე-
 ბული, მაგრამ მაინც რაღაც აკლია.

დასასრული შემდეგ ნომერი 30

ნ. კალმა

მატყარი ჯიშალ ლოლუა

ამირის ერთ სუსხიან დილას, დასავლეთ გერმანიის ერთ-ერთ ქუჩაში მიდიოდა წელში მოხრილი კაცი. ციოდა. კაცს პალტო არ ეცვია. სიარული მოხუცისა ჰქონდა.

ეს კაცი გახლდათ კომუნისტი პეტრე კრახისი, რომელსაც სამი წლის განმავლობაში ციხეში სტანჯავდნენ და სწორედ იმ დილათ გამოიქცა ციხიდან...

ციხეში უფროსებს ელოდნენ. პატიმრებს უბრძანეს — საკნები და რკინის მოჯირბეი გაეწმინდათ. ვინც ბეჯითად არ მუშაობდა — ცემით ემუქრებოდნენ. ამ არეულობაში კრახისმა გააპარვა მოახერხა.

კრახისი, რაც შეიძლება, ჩქარა უნდა გასცლოდა ქალაქს, რადგან ჯაშუშებისთვის მისი ყველა დამახასიათებელი ნიშანი ცნობილი იყო.

კრახისი ცდილობდა მალე გასულიყო შარაგზაზე და მატარებელში ჩამქდარიყო. ციხეში მას წვერულვაში მოეზარდა, რაც, ასე თუ ისე, სცვილდა მის იერს; მაგრამ ჯაშუშებმა ესეც იცოდნენ...

„ჩქარა, ჩქარა უნდა მოვშორდე აქაურობას. მთავარ გზაზე რომ გავიდე, საკუთარ სახლს უნდა ჩავუარო. ცოლშვილს ვერ ვახახვ, მაგრამ შორიდან მაინც შევხედავ ეზოს.“ — ფიქრობდა იგი.

ჩქარი ნაბიჯით მიდიოდა. მშობლიურ ქალაქს ვეღარ სცნობდა. წყნარი და მშვიდი ქუჩები ახმაორებულყო. სწრაფად დაჰქროდ-

გაუოქვავ

ნენ მანქანები და მოტოციკლები, დადიოდნენ გამოჯგომული ჭარისკაცები, რამდენჯერმე გვერდზე ჩაუარეს ამერიკელმა პატრულებმა.

კრახისი ვეღარ ცნობდა სამშობლოს, ზიზღით შესცქერა ლდა უცხოელებს და აღშფოთებულ ფიქრობდა:

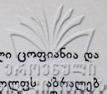
„დაიპყრეს გერმანია და ბატონებივით იქცევიან!“

სახლის სახურავზე ამერიკული სისხლისფერი რეკლამები ბრწყინავდა; აი, გამოჩნდა ქალაქის განაპირას მდებარე მუშათა სახლები. კრახისმა ერთგან შეუხვია, დაინახა საკუთარი სახლი, გულმა ცემას უმაბა და სუნთქვა შეეკრა. სახლი კრამიტის სიმძიმისაგან თითქოს მასავით წელში მოხრილიყო.

— სად არიან ნეტა მარტა და ბავშვი? ალბათ, ისინიც დააპატიმრეს! — გაიფიქრა გოვგნებულმა კრახისმა.

სკოლის შენობასთან ატუხული პოლიციელი გაევირეებული შესცქეროდა სიციფეში კოსტუმის აშარა შიშვალ მგზავრს.

კრახისი ჩქარი ნაბიჯით მიემართებოდა მთავარი ქუ-

ჩისავენ და თან თვალს არ ამორებდა საკუთარ სახლს. ამ დროს თითხის კარები გაიღო და ეზოში გამხდარი ამაწვილი გამოვიდა, რომელსაც მოკლე, გახუნებული ყამოლი ეცვა. კრაუსმა იმწამსვე იცნო მისი ნაყელი პალტო და ხარბად შეაცქერდა ბავშვს. აი, თურმე როგორი გამზადარა კურტი!

ბავშვი შემობრტყილად, დაუსტვინა. ეზოში გამოვარდა უსრამბართი ძაღლი, რომელსაც ტანზე ჰადრის ფთოლის ოვლინა წაბლითფერი ხალები ეყარა.

— ვოლფი! — ჩაიბურღლუნა თავისთვის კრაუსმა. — ჩვენი ერთგული ვოლფი!

სიტყვით აქამდე არ გაახსენდა რთაც კურტმა სკოლაში ისარულე დაიწყო, წიგნები ვოლფს დაქონდა. ერთხელ, ამ გონიერმა ძაღლმა მარტა წყალში დახრჩობას გადაარჩინა.

ვოლფი ევება ურიკას მიაგორებდა, ურიკაში ჩაიღაცა.

„ოღბით შესაკეთებლად მიაქვს კურტს“, — გაიფიქრა კრაუსმა.

ვოლფმა შეამჩნია კრაუსი, ჰიშყარს ეცა და ურიკა ხრიალ-ხრიალით წაათრია. ჩიდანნი ძირს გადმოვარდა.

— ვოლფ! რა დაგემართა! — შეუჟვარა კურტმა.

ვოლფს არაფერი არ ესმოდა, ხტოდა, კისრზე ჩაბმული დედისაგან თავის დაძვრუნას ცდილობდა.

— ვოლფ! ვოლფ! — იმეორებდა კურტი.

ძაღლმა დედი გაგლოჯა, ჰიშყარიდან გამოვარდა და კოსტუმთან გაეს დაედევნა.

— ვოლფ! — ყვიროდა კურტი, რადგან ეშინოდა, იმ უსტო კაცისთვის ძაღლს ტანსაცმელი არ დაეფლითა ისე, როგორც ამ რამდენიმე დღის წინ ერთ ამერიკელს შემოაფხრინა.

კურტმა დობიდან სარი ამოაძრა და ვოლფს გამოეკლდა. ბავშვს უკან დაედევნენ პოლიციელი და ორი ამერიკელი ბაღრაი. ძაღლის ღრუნაზე ფანჯრებიდან ცნობისმოყვარეუთა სახეები გამოჩნდა.

ძაღლი ეცა უცნობს და ტანზე აეტატა. ამ დროს, აქლომნიებულმა კურტმაც მიიბრინა.

— ჭოხი! ჭოხი დაარტყი! — უყვიროდა პოლიციელი ბავშვს.

კურტმა ჭოხი მოიქინა, მაგრამ უეტრად გამშვდა, — ძაღლი კი არ კენდა უცნობს, არავედ ეალერსებოდა და სიხარულით ცქმუტავდა.

კურტს ტანში ერთხეტლვა დაუარა. ვოლფი ამქვეყნად მხოლოდ ერთადერთ ადამიანს ხვდებოდა ასე ალერსიანი ცქმუტებით.

კურტი თვალგდაყუებული შესცქეროდა უცნობს. არა, აი თქმა უნდა — შეცდა... ვოლფიც შეცდა... კურტის მამა ძაღლი, სახელდავლად კაცია და უღვაშებიც არა აქვს... კურტმა ძაღლს ხელი ჩაავლო და, ის იყო უცნობისთვის ბოდიში უნდა მოეხადა, რომ ძაღზე ნაცნობი, თაფლისფერი თვალები შეიცნო.

— მამა?! — კინაღმ დაიყვირა ბავშვმა.

— კურტი, ძვირფასო! — მოესმა ოდნავ გასაგონი ჩურჩული.

კურტი იმ წამსვე მიხვდა, რომ სიხარული უნდა დალოჯებოდა, რადგან პოლიციელი და ამერიკელი ბაღრაეები ახლოს იყვნენ. მალე მათ ირველიც თავი მოიყარა ცნობისმოყვარე ხალხმა. კურტის დაუძინებელმა მოქმედებამ, ფრთხილად შეიღმა, ხმაშალა წამოიძახა:

— მე ყოველთვის ვამბობდი, ეგ ძაღლი ცოფიანია და ყოველთვის მარჯავს მიხვს-მეთქი...

— მარჯავს შენ თვითონ ხვე და ვოლფს ამარჯობ ხოლმე; რომ დედამ არ მიგტყუებს, — უბასუხა აღშფოთებულმა კურტი.

ამ დროს პოლიციელმა და ორმა ამერიკელმა ხალხის წრე გარაღვია.

პოლიციელმა კრაუსს ჰკითხა: — გიბნინთ? საჩივრის დაწერა ხომ არ გსურთ?

კრაუსი სწრაფად სწონდა მდგომარეობას. ჩივილზე უარის თქმა არ შეიძლებოდა. ყველამ ნათლად დინახა, როგორ ეცა ძაღლი. საჩივარი რომ დაეწერა, უნდა ეთქვა საკუთარი გვარი და ეჩვენებინა საშუალება, რომლებიც არ გაჩნდა. კრაუსი ვეჭრობდა როგორ მოქცეულიყო და თითქოს ნაკენ ხელს ისინავდა. ხალხს გამოეყო შემფიარებული ქალი და წამოიძახა: — შვილო, კურტი, რა მიზანა! — მერე შეხედა უცნობს, სახეზე მკვდრისფერი დაეღო და ამობრინდა: — ოხ!

— დედა, ვოლფმა ამ პატრიცემულს უქბინა, — სწრაფად უბასუხა კურტმა, — ეს პატრიცემული...

— დიხ, აი, ნახე! — კრაუსმა მეუღლეს ხელი გაუშვარა და ცინეში პოლიციელების მიერ ხელ-კურტებით ცემისაგან ჩაღურჯებული ადგილი აჩვენა.

ცნობისმოყვარე ხალხმა თვალები დაჰყიტა. ყველას სურდა ნაკენის დანახვა.

— დეერთო ჩემო! — წამოიძახა მარტამ. — საჭიროა იოღის წყსმა და შეხვევა, თორემ დაჩირქდება. მე... თვითონ... მე... თვითონ შეგიბვი...

— ჰმ, შემიბვი? კარგი, ოღონდ — რაც შეიძლება სწრაფად, ძალიან მეჩქარება! — დინჯად წამოიძვირა კრაუსმა.

გაჯიურებულმა მარტამ სევდიანად შეათვალიერა ქმრის სიფრთხილეს კოსტუმში, სიცოცხსაგან ჩაღურჯებული ტუჩები და ხმის კანკალი ამოურღა:

— ვთხოვთ, პატრიცემული, საჩივარი არ დაწეროთ; ისედაც საკმაო დარიდ მაქვს. ხელს ახლავ შეიხვევთ და, თუ ძაღლმა მარჯავიც დაგინათ, იმასაც დაგეკრებთ. ოღონდ... ოღონდ, საზღბი უნდა შემობრძანდეთ... ქალმა შვილს გადახედა. ბავშვს თვალები სიხარულით გაუბრწყინდა.

— დიხ, ძალიან ვთხოვთ, წამობრძანდეთ, — გააგრძელა კურტმა, — პატრიხის სიტყვას გაძღვით — ძაღლს ჩაგეტავ და გართ აღარ გამოეფუშებ.

— სიტყვას მაძღვ? ნახათ, როგორ შესარულუმ! — ჩაიხურღლუნა კრაუსმა. რომელიც მიხვდა დედა-შვილის ეშვავობას.

აი, კრაუსი საკუთარ სახლში შევიდა. სიხარულისაგან თვლები აუციციმდა. დაათვალიერა საკუთარი ოთახი. საუქნართან ვოლფი იღრინებოდა, კარზე თათებიც ეჯავგურებოდა. — დიდიხის უნახავ საყვარელ ადამიანთან სურდა ყოფნა.

— მართლა ცოფიანი ყოფილა, — ხითხითებდა პოლიციელი.

— მაც ძაღლმა ჯეკს შარვალი დაუხია. შუბლში უნდა დაახლოს კაცმა ტყვია, — კვერი დაუქრა ამერიკელმა ჭარისკაცმა.

ოთახი ხალხით იყო გაჟედილი. აქ იყო ფრთხილად და მისი შვილი მორიცი.

— თქვენ შესაფერი ძაღვიც არ გვაგინათ, კოსტუმს

ხეირანად დასაყრებლად, ქალბატონო მარტა, — გაიძახოდა მორიცი და კრუსის ირგვლივ ტრილებდა.

მარტა განზრახ აქანაურებდა კერვას, — პოლიციელსა და ამერიკელ ბალრავებს იქნებ მოსწყინდეთ აქ ყოფნა და წავიდნენო. მაგრამ ისინი წასვლას არ აპირებდნენ, — ისე ციოდა — ქუჩაში წოწიალს ბუხართან ყოფნა ერთიანად.

— ეს როგორ დაგიკრებიათ, ქალბატონო მარტა, — კვლავ წამოიძახა მორიცი, — კოსტუმი სულმთლად გაუფუჭეთ!

— სხვის საქმეში ცხვირს ნუ ჰყოფ! — მიახალს კურტის დედა.

კრუსმა უცქაყოფილოდ გადააქნია თავი. — არ მოგვწოხთ? ძალიან ვთხოვ, ნუ გვიჩივლებთ! — თქვა თითქოსდა შემინებულმა მარტამ. — თუ საუჩინაოდღევე ახაფერი გაქვთ, სამაგიეროდ ჩემი ქმრის ქურთუქს მოვცემო...

— აჰ.. ქურთუქი? მინახეთ, როგორია? — გაბრაზებული კილოთი ჩაბურღულმა კრუსმა. — მე ისეთი ქურთუქი მინდა, შორეულა მოგზაურობისათვის რომ გამძაბადგეს. მხოლოდ იმ შემთხვევაში არ დაეწერა სახივარს. ერთი ამას დამიხედეთ! საუყუეტსო კოსტუმი გამოიფუჭა!

ქალმა ზამთრის თბილა ქურქი გამოიტანა. — ჩემი ჭკვიანი, საყვარელი მარტა! — გაიფიქრა გუნებაში კრუსმა.

— უყურეთ ერთი. ვიდაც გამგელეს რა შესანიშნავ ქურთუქს აძლევს? — დაიძახა ზეიდემ და ზიზლით შეხედა კრუსს.

— დაჩუმდით! არაფერს არ დავიშურებ, ოღონდ პოლიციამი არ ვვიჩივლოს. — განზრახ ხმადალა წარმოთქვა მარტამ. რომ იქ მყოფთ გაეგონათ.

კრუსმა ჩაიკვია თბილა ქურთუქი, რომელსაც დაბატიძემამდე ხშირად იცვამდა ხოლმე.

— თქვენს ბედზე ქურთუქი კარგად მომეგრკო. — ვითომცდა უცმაყოფილოდ წამოიძახა კრუსმა, — თორემ არავითარ შემთხვევაში არ გაბატობდით. მე მგონი, ჩივილი აღარაა საქმით, რას იტყვიეთ, სერჯანტო? — მიმართა მან პოლიციელს.

— ეგ უაყე თქვენი საქმეა! — უბასუხა პოლიციელმა. რომელიც ხელებს ცეცხლზე ითბობდა.

კრუსმა ერთხელ კიდევ სიყვარულით გადახედა თავის კოლ-შელს და კარბისკენ გაემართა.

— ბოდიში, მაგრამ... თქვენი კოსტუმი? — ჰკითხა მორიცი.

— კოსტუმი? მე... ვინმეს გამოგზავნი წასაღებად, — უბასუხა კრუსმა და კარბი გადო.

— ახლა გავა ქუჩაში და მალე ძალიან შორს იქნება ქალაქიდან. — ფიქრობდა მარტა.

— ეი, საბუთები! — მოესმა ფეცრად კრუსს პოლიციელის ყვირილი.

კრუსი ერთ ადგილზე გაქვავდა. მერე ოდნავ შემობრუნდა და თვალი მოკრა მარტას გაფითრებულ სახეს.

— რა საბუთები? — ჩაიბურღლუნა კრუსმა დიწჯად, დროის მოგების მიზნით.

— აი, კოსტუმის ჯიბეში ჩაგრჩენიათ და სულმთლად დასველებულა. — დამცინავად უბასუხა პოლიციელმა და კრუსს გაცეცილი საფულე გაუწოდა, რომელშიც მხოლოდ ციხის ნომერი იდო.

კრუსმა კარბი ვაიხურა. ძალი კვლავ აღრინდა.

— სხვა დროს ამ ქოფაც ძილს უეჭველად გავუსწორდები, — თქვა ერთ-ერთმა მეზობარავემ და საკუქნაოს კედელს წიხლი სდრუხა. — სიტყვას გაძლევთ. ტყეიით გავუხვებრტ შეტბლს.

მალე პატარა ოთახი დაცარიელდა. კურტმა და დედამისმა საკუქნაოდან გამოუშვეს ერთგული ძაღლი, — მთელი დღე ჰკაციადნენ და ეალურსებოდნენ ვილფს.

თარგმან ბორის მიჩახაშვამაძე.

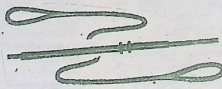
გვარდნილობა

მშველდისა უძველესი ხანრილი იარაღი. მას მხოვდოს თიქის უფლა ხელს იფუნებო იშებსა და ხადირაში. ამ დღურ ხანშიცა მშველდისაი სპირტის ერთ-ერთი პაქალადი სანება ვახე, — ყოველმოდო მწვანე სპირტისა იბრია. და იმართება მსოფლიო ჩემპიონის სხლის მოსაძებნად. ჩვენი ვერხლის მკითხველმაც მოქონი სპირტის ეს სხეობა, მაგრამ ზევრბა მოვანა არ იცის, თუ რაორა დაამზადოს თვითნაყოფი მშველდისაი, წუღულობის რაიონის სოფელ კუბთაჩის სწავლო სკოლის პირიერბო ვახუფენ — ვუბნათ. მით მშველდისაი დამზადების წესებზე ვახუფენი მით იხილან.

სწორად ვაკეთებულ მშველდს შუგულია 100—150 მეტრზე სტორცნოს ისარი. მშველდის გამოსაძვლო ჩვეულებრივად ირჩევენ კობაბის, ურთხელის ან ცარცისაის ხის ჯანსებს. სწავილედ მასალის არ უნდა ვაარწებს რაყენა და არც სიძაბოდ უნდა მქონდეს შუბარები. მშველდის სპირტის დაბალიერობი 100—120 სანტიმეტრი უნდა იყოს. მუშაობის დაოქეთი მის ნაკერზე მშველდს კონტურის მოხავეთი. შემდეგ აიღეთ პატარა ცულა და შუგულით მშველდის ვახუფენს, რაცა მასალის ცულოთ და მუშაუვებს მორჩებია, აიღეთ ზაღამინი და უფიხილად აშაღამინე, ვიდრე მშველდი სპირტი ფრანს მთიერდეს. მის უფ-

ლი-ტარი მარცხენა ხელისაგის. მშველდის მოჩაბის დაკვირვებო, — მანჩადად მოიხრება თუ არა. (ნახ. 2). მშველდს უფრო ზედად ბოლოებში უნდა იხრებოდეს და უფრო წაყლებად ტარაინ. ამ დავილას, სადა მშველდი არახორად იხრება. შეინახო მხრიდან მინის ნაგებო ვახუფეთი.

რაცა მშველდის დამზადების მორჩებოთ, თავდაპირველად წარუხეთ მის უფიო (ილდა-შე) და შემდეგ დავის რაი ან სხიო ფენით დიფრტო იგი. ილდა და დავი მშველდის ხელისაგან იღვენ. დავის ყოველი ფენა კარგად უნდა ვარტეს. მშველდის უღდაპირი უნდა იყოს ალუფი და არხად არ უნდა მქონდეს შუბარი.

ნახ. 3. ლადი.

მშველდის ტარს მქორად შუგოახვეთი ცუჯე ან იხიო ნაკერი. ჩინილედ კარგად უფილდება. ტარზე უფრადესა რბაოდ ზონარის უფილდება. ტარის უფიო ნაიპატერი პატარა შველიად იხრისაგის. უფრადესა დაწმარეთ ერთი მილიმეტრი სისხის უფილდება. ზონიო 10.80 მილიმეტრი. შვერბო ნაიპატერი ძაფით და უფილან დაბლიეთ ზონარი, ტაჯე ან მკერბი ნაკერი. ლადი — მშველდის ნაწილია. მის დახამ-ზადებულად აიღეთ ახრეშუშის ან სხლის მსხველდს ძაფი და კარგად გულისთეთი სან-ფულით ან ფხით (ნახ. 3). იხისაგის, რომ ტაჯეის პატარა ნაკერი უნდა უხაიო, — ხაფუ-ნი სანოფის ადრის და უფიო უფიოვება ძაფით.

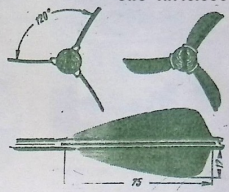
ლადის მოღობებზე ვაკეთეთ მარჯულები, რომლებიც წარმოებება მშველდის ნაკლებს. სპირტი სიგრის ლადი. მშველდის ტარს 15 სანტიმეტრით შირილება. თუ ლადი ვრტებოა, შვილდება მისი დამოკლებად დეკრებით. თუ შვილედ, — მოუშვით და სწრაფად ვახუფეთი ცუჯეის პატარა ნაკერი.

ლადის ამ ადგილზე, ხალც ისრის ჭხელი ეტხებოა. უნდა დაბავითი სხლის ან მამის ძაფი. ლარზე ძაფის შემოხვევა უფრადეს იხუ სხეობებს და 16—20 სანტიმეტრზე ვახრე-ბილდება. ხეუფლის ცენტრი, სადაც ისარი ეტხებოა, აღნიშენი უფრადი ძაფით.

ნახ. 4. ისარი.

ისრის მონაწი მობეჭდობის სიწუღად მებრ-ბილად ვახილედებულად თვით ისრის ხარის-ხზე. ისარი ვამოთაღეთ სისხან და მას

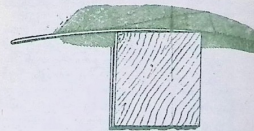

ნახ. 5. ისარზე შრტიბის დამაგრება.

მრგვალი, ცილინდრისხეობი ფორმა მიეცით (ნახ. 4). მრგვლ ისრების დამატარი, რომელია სიგრძე 65—85 სანტიმეტრი, არ უნდა აღმუხტებოდეს 6—7 მილიმეტრს, სწავლო ვრტებო ისრების დამატარი, რომელია სიგრძე 65—75 სანტიმეტრია, არ უნდა აღმუ-ხტებოდეს 7—8 მილიმეტრს. ისრის ყველა-ზე უფრო მოსახერხებელად სპირტად ითვლება ის, რომელიც ვახუფენად ვაჭიხებო ხელის თილის წვერებიდან მკერბის შუა ნაწილამ-დე.

ისრების დამზადების გამოიყენეთ ფიკ-ვის, ნაძვის ან კლარის მის მასალა. თვად-პირველად ისარი უნდა გამოიხალოს, ვა-ჩინდოს და ვახუფეთადეს მინის ნაგებო ან უფილანს. პაქალადი, შემდეგ ისრის თიქე წამოაგეთ ბოლოთის ბუნჯეა. იხისაგის, რომ ვახრადებო ისარი სწრაფად მიფრიალდეს და არ ცუკოდეს მისარ-იოვლებას, მას სწორად უნდა მქონდეს ვაკუ-თენილად ფრთები (ნახ. 5). ყველაზე კარგ სავრთედ ითვლება ფრანგული ფრთა.

მთლიანი ფრთისაგან ვამოქერიო ნაწილი, სპირტით 75 მილიმეტრი (ნახ. 6). შემდეგ სანართებლით მოსკერიო დეროს მსხველა

ნახ. 6. აკაშის შემოხრა.

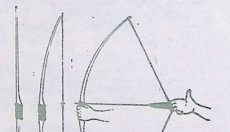
ნაწილი და დახტოვით მხოლოდ წარბო უნდა (ნახ. 6). ამ შოლდ ყოველად აიღეთ. აიღის გამოსატარილად ფრთა უნდა მოთავ-სობო ფრთისფრის რა პატარა ნაკერს ზონის და მკერბლით შემოქერიო. (ნახ. 6).

რაცა დამზადებო სიგრძით 75 და ხანა-ლით 12 მილიმეტრია 16—20 ადამს, უნდა ვახწვრო მათი სიწყობად. ისარს აიღებ-ლად უნდა მიეწეოს ერთნაირი სიწყობის და ერთი და იგივე მხარის ფრთა. — მარტყენის ან მარტყენის. მისი ვახარტყობად, თუ რა-მელია მხარისა იხიო — უნდა დათავიო იხი-ნი ზედალზე, ფრთის ძირით თიქენსაყ.

ნახ. 1. სწორი მშველდი.

დეს მინის ნაგებო ან უფილანს ქაღალ-დით ვახუფეთით და ვაკეთეთ ტეტიბი ლარისაგის (ნახ. 1). მშველდის შუაწილში დახტოვით სწორი, ცილინდრისხეობი ნაწი-

ნახ. 2. მშველდის სწორი გობრა.

მარჯვენა მხარის ღრთის ძირი ვალისებრად მარჯვენა ხელისკენ, მარცხენისა—მარცხენაკენ.

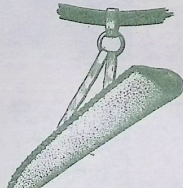
ღრთის მიხაწებულად იშპარეთ ადტონის წებო. დროა უნდა შეაწებოთ ისარს მახი მუხისხავე 18 მილიმეტრზე (ნახ. 7) და დაახვით წყარო ძაღი ამ ადვილებზე, რიუმელსაც სტეილურად დატარებთ ისარზე დასაბარებლად. ღრთობა ისარზე მიწებეთ —სამ-სამი ცალი ერთი შერის მიყოლებით (ნახ. 6).

ნახ. 7. ისრის ქუსლი.

ამისათვის, რომ ისრის ქუსლი, ღრთისთვის ამოჭრილ ღარიანად, მტკიცე იყოს, ისრის ბოლოზე დახვით ადტონის წებოსი გადღებნილი წვრილი ძაღი (ნახ. 7).

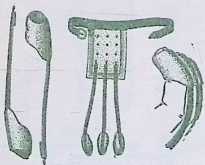
ისრის წიწა—10—20 ვრამი, ტაბაჩუნი, ისრებისათვის დაამზადეთ კაპარტი, რომელიც მსუბუქი და მოხერხებული უნდა იყოს (ნახ. 8). კაპარტი შეკრეთ მახალსავეან შვადლებს, რომ ისრები არ დაზიანდნენ.

ნახ. 8. კაპარტი.

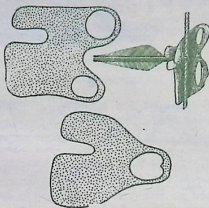
ღეს კარგია, თუ კაპარტი დაამზადებთ ფირფიტის ან მუხისხავეს. კაპარტი მოხარეთ იხე, როგორც ეს ნახაზება ნაჩვენებია და გარედან წებური შემაწებეთ.

დამცველები. — სწრაფად ღრთს ღრის მარჯვენა ხელის სამი თითზე ამოღადვენ. ამისათვის, რომ თითები არ დაზიანდნენ, გაკეთეთ დამცველები. თითების დაცვადად

ნახ. 9 სათითებანი.

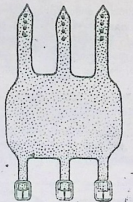
შეიღებთ ხელზე ჩამოიკეთა ტუავის ხელთათმანი, მაგრამ რებს დამსუბუქეთ უსწრაფესი, თუ სათითუ იხე, როგორც ეს მე-9

ნახ. 10. თითების დამცველი

ნახაზება ნაჩვენებია. სათითურებისათვის იხპარეთ თხელი, შავარი ტუავი. სათითურები კაუჩუბით მარდებთა ტუავისავე მანუეტზე, რომელიც ხელის ზურგზე უნდა იდოს. თვით მანუეტო კი შეაკეთეთ სპიჩურზე და ითით დამცველი შეკეთეთ. შეიღებთა გამოიყენეთ ტუავის პატარა წინაფარისებურად ნაჭრები, რომელსაც ერთი ან ერთი თითის გასაყრდელი ნაჭრებიც ეტნება (ნახ. 10).

ამისათვის, რომ გასწრაფოს შენდვთ ღრთის ხელზე არ ვარტავთ, იდევიდან მაქის სახს. რამდენ ცალით სტეილური იდევილი (ნახ. 11). დამცველი დამამარეთ თისხები ან ხალთები.

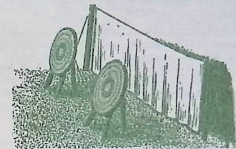
ნახ. 11. გელაშის დამცველი

სტეროლი მორმდანი. სხაროდ შიგდანს სტეროლითი შერჩევა და მოშვანება უნდა. კარგია, თუ შიგდანი მოწყობათ ხეში, მაგრამ თუ ახვით ადვილი არ არის, მაშინ ნაჭრზე უნდა შეშისაღდრის მიწარილით, რომელსაც მანაწს ადვილილი ისრები მოხედება.

შეიღებთ, სამხისის უკან, 2 მეტრის, მაშორებით დახაბთ თოპი და შედ მარცხენით ისრის დამჭერი თოპი მეტილი ნაჭერი. ისრის დამჭერის სიმაღლე მან და სავარტ მ-4 მეტრი უნდა იყოს (ნახ. 12).

სამაწენ ასე გაკეთეთ: ქალაღზე შეშობათი კონცენტრირებული წრები და შეღებეთ შეკეთარი საღებავებით. წრებს შორის მანძილი ხუთ-ხუთი სანტიმეტრია, სწორი ცენტრალური წრის დიამეტრი 10 სანტიმეტრის მქონე უნდა იყოს. სამაწენად 20, 25, 30 და 40 მეტრზე დამორბებით მიწაზე მონიშნეთ ადვილები—ეს იქნება „საცეცხლე ხაზები“.

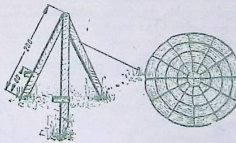
საცეცხლე ხაზიდან სამიწენსთან მისვლა მხოლოდ უფროსის ნებათავეთი შეიძლება.

ნახ. 12. სამიწენის მოწყობა.

სამაწენ დამამარეთ ამორტინატორთან ქვესადამწენ, ქვესადამწენისათვის აიღეთ სპიოთსუკუთხა თიხას, რომლის კეობი 10x2 სმ. იქნება (ნახ. 13). 10—15 სანტიმეტრის სისქის ამორტინატორის დამამარეთ დაწინებლი ილიოს ან ჩაიოს ჩაიოისხავეან.

ამორტინატორის გაკეთება შეიძლება ჩვეულებრივი ტომრისაგანაც. ტომარა უნდა გატენით ხურხსუდლით ან ფოთლებით და რადიუსებზე გაკერით უბეში ძაღვით, ისე რიუმდორც ეს ნახაზება ნაჩვენებია. (ნახ. 13). ამორტინატორი მახით პატარა სწილით გაამარტულ ქვესადამწენზე.

ნახ. 13. სამიწენის ქვესადამწენი და ამორტინატორი.

შეიღებლისათვის სწრაფა პირველიად აიღო მანძილდამ დამწყეთ, შენდვთ კი, სწრაფად ტექნიკის თანდათანობით დაუფლებასთან ერთად, გარადიეთ მანძილი.

სასარგებლო ხელწიგნიანი

ერთი პატარა ძუძუმწოვარი ცხოველია, თავისუფლად და ჩიტსაც, ოღონდ არც თავგია და არც ჩიტი. უცნაური ცხოველი გახლავთ, — დღე უკანა ფეხებით თავდაყირა დაიდგებული, სარედეგისა და ბნელ ხანგრძობებში იძინებს, საღამოს კი ფრენს და საკვებს ეძებს.

ეს ცხოველი — ღამურა ვახლავთ. მას მეტსახელად „მფრინავ თავგსაც“ ეძახიან. უცნაური გარეგნობისა და ასევე უცნაური თვისებებიცა აქვს. ხალხში ძველთაგანვე მრავალი თქმულება შეითხზა ღამურაზე.

შორეულ წარსულში, ძველ სლავურ ტომებს ღამურა გარდაცვლილი ადამიანის ცხოველად გადაქცეულ სულად მიაჩნდათ; ამიტომ, ადრეც და ახლაც, ცრუმორწმუნე ადამიანები ულმობლად ახადებდნენ მას.

ღამურა ძუძუმწოვარ, მცირე ზომის ცხოველია, ხელფრთიანია სახეობის წარმომადგენელი; მას წინაქიღურები ცხოველების პირობების გამო ემტკა ფრთებდა.

ჩვენში გავრცელებულია ტყის, ბაღა-ბოსტნისა და მიწდგობის ღამურა, რომელსაც დიდი სარგებლობა მოაქვს. ღამით იგი მუსრს ავლებს შაისის, კოლორადოს და სხვა სახის ნოჭოებს ანუ ღრაპებს, ხარაბუზებს, მახრებს, რკილებს, ფოთლომხევეებს, ხვატრს, კლოებს და ღამის სხვა მრავალი სახის მწერსა და პეპელას.

ამრიგად, ჩვენში გავრცელებული ეს ხელფრთიანი ღამურა დიდად სასარგებლო ცხოველია, იგი განადგურებისაგან უნდა დავიცვათ და ხელი შევეწყვიტოთ მის გამრავლებას.

ღამურას, ამ სასარგებლო თვისებების გამო, ჩინეთში, მონღოლეთსა და კორეაში ბუნდობლობისა და სიხარულის სიმბოლოდ თვლიან და სათანადო მფარველობასაც უწყევენ.

„ლაპარაკობენ დაღუპული გმირები“. ასე ეწოდება წიგნს, რომელიც მიძღვნილია დიდ სამამულო ომში გმირულად დაღუპული ქართველი მეტროპოლისადმი.

კრებულში შესულია სამშობლოსათვის თავდადებული ჩვენი მამების, მშობის მოკლე ბიოგრაფიები და შინ დარჩენილებისადმი მათ მიერ მწერარი წერილები.

ამ ორიოდ წლის წინ გამოვიდა ცნობილი სამაგვო მწერლის ილია სიხარულიძის რჩეული ნაწარმოებების პირველი ტომი. სულ ახლახან კი მეორე ტომიც გამოიცა მასი შესულია პოეტის საუკეთესო სამაგვო ლექსები: „ამბარჯაბათი, პატარბო“, „მერაბი და ზურკია“, „ნანი, ნანი, ნანიანო!“, „ზარმაცი თოჯინები“, „ფისოს ბინა“. ამ პატარას, იმ პატარას“ და მრავალი სხვა.

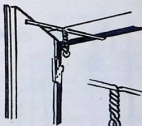
კატრუსიან მამა მშენებელი იწინაურე იყო. ერთხელ იგი კომლენურნობის დასახმარებლად სოფელში წავიდა; იქ მან იქი კვირა დაჰყო. შინ რომ დაბრუნდა ბავშვს ეძინა.

დილით, როცა კატრუსიამ გაიღვიძა, მამამ უთხრა:

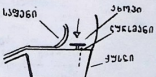
— ჩქარა ჩაიციე. ნახე რა გაჩვენო! ორივენი აივანზე გავიდნენ და... თუმცა, სჯობს თვითონ წაიციხოთ ნ. ზაბილას პატარა მოთხრობების კრებული „კატრუსის ციყვი“, სადაც მრავალ საინტერესოსა და უცნაურ ამბავს შეიტყობთ.

გაეყენებს. ამის თავიდან ასაცილებლად არცხობის ერთი უბანია „წამალი“: ახწი ფეხსაცმლის საფენი და ამოჩოკო ღურსმნის მახლობლად ჩაარე საყინველარი ცნობი, ისე როგორც ეს ნახატზეა ნაჩვენები. „ორი“ ღურსმნის წყარი ცნობი მიეზენება და შენ აღარ შეგაწუხებს.

ღურსმანი, რომელიც წარმოადგენს ხელფრთის ზღმე ოას შინი ფეხსაცმლის დაჩინად (ჩნ ქუსლადან), უსამოვნებს

ამგვარად დაგრებილი ფინაჩი-შემზღდავის უპირატესობა ნათელია. იგი შყვირი და ზამბარისებურია. კარადის კარის გაღებისას შემზღდავი

ბალღვის ნაბა-სირვილა

ამს წინათ ერთმა ლონღონელმა ახალგაზრდამ გაღასწავლა, მღინარ ტრეზნაზე ნაეთი გახტურა. მაღღ, წინების მოსმა მოსწუნდა, ვაჟა ნაზი და დღნებას მიენდღ. მაღღ, ნავის რტტულ რწვისგან ტბილაღ მახტინა. როცა გამოღლია, გაოცებული საკუთარ ურტებს არ უწერბდა: ნაიარე შუოღ

ხალბი ფრანგულად ლაპარაკობდა აღმონდა, რომ ახალგაზრდა ინგლისელს შვიდი საათი სთხოვდა. ამასობაში კი ნავს ლა-მან-შის სრუტე გავცურა...

მოსხმება კინოვარსკვლავები

შეერთებულ შტატებში დიდი პოპულარობით სარგებლობს სამი გაწვრიწილი გერმანული ნაგაზო-„თორინი“, „ლონღონი“ და „ტოკო“. მათ თოქმის სუთი ათასი სიტკვა ეხმით ინგლისურ, გერმანულ და ფრანგულ ენებზე. თანე საუბრებზე არჩევენ ფერტებს გრომანთისგან. სამივენი მან-ჭერ გამოვიდნენ ტლტეად-ტტებზე, ხლო თრ ფილმ-ში მთავარ როლში შეასრულეს.

ითივენი ძაღლს აქვს თავისი განსაკუთრებულო, საკუთების ნომერი. „ლონღონი“ ცნობილია, როგორც ნიჭიერი მათემატიკოსი. „ტოკო“ ძიძისა და წვილი ბავშვების გადამჩრჩინებს როლში „გამოღის“, „თორინი“ კი მეტეხას „თამაშობს“.

ღამთი ხომ წაზღისწერია!

ორსართის (ტაბლია) მკვიდრნი ვერაფრით ვერ მიჩივენ იმას, რომ მათ ქალაქში აღმართული დავის ქანდაკება თითრად იყო შედგნილი. დავის არახტუნებრივი „პოლატრეზი“ ფერი სრულბოთი არ ტხანებოდა ჩრდილოეთ ტაბლის დანღშუტეს.

იშლება. ხოლო როცა კარის მიხტურება, შეწვლუღად დღივარტება. იგი იტყვს „წაჭებება და კარს დაწაინებისგან.“

მომინაწკრებულო, მრკვალი ტაშტის უმარტივესი „ნაკოლის“ დაზღდება მოშოკიოღდ წუთის თუ დაგაკარგოვებს, საშაიგროდ, დღად დასაშოგუნდ დღდას და უფროსი ღღებს.

საიღო შაღღდება უფანგავი ფლოღისაგან ისე, როგორც ეს ნახატუვა ნაჭერბი. და მჭარღება კედლზე ირი შურთობი.

ჩვეულებრავს ან სამკუთხა სახაზავს მიანებე სქლიო ქალღლი იხე, როგორც ეს ნა-

ნუ შეიწუებთ თავს „ქოჯოხეთური წაბებით“, როცა სასტირინოდ ან სტუმრად მიღობთ ახალი ფეხსაცმელებით. ფეხსაცმელის იმ ადგილებს, რომელზედ ტეტენს ფეხს, წაუსვი შრუბა. იმ სააზონი. ცხადია ეს რწვე არ ფეხოვადღება მაშინ, როცა ფეხს ტეტენს ფეხსაცმლის ქუსლი იმ მკვიდრი კვიწიტი.

ჩვეულებრავს ან სამკუთხა სახაზავს მიანებე სქლიო ქალღლი იხე, როგორც ეს ნა-

ნუ შეიწუებთ თავს „ქოჯოხეთური წაბებით“, როცა სასტირინოდ ან სტუმრად მიღობთ ახალი ფეხსაცმელებით. ფეხსაცმელის იმ ადგილებს, რომელზედ ტეტენს ფეხს, წაუსვი შრუბა. იმ სააზონი. ცხადია ეს რწვე არ ფეხოვადღება მაშინ, როცა ფეხს ტეტენს ფეხსაცმლის ქუსლი იმ მკვიდრი კვიწიტი.

ჩვეულებრავს ან სამკუთხა სახაზავს მიანებე სქლიო ქალღლი იხე, როგორც ეს ნა-

ნუ შეიწუებთ თავს „ქოჯოხეთური წაბებით“, როცა სასტირინოდ ან სტუმრად მიღობთ ახალი ფეხსაცმელებით. ფეხსაცმელის იმ ადგილებს, რომელზედ ტეტენს ფეხს, წაუსვი შრუბა. იმ სააზონი. ცხადია ეს რწვე არ ფეხოვადღება მაშინ, როცა ფეხს ტეტენს ფეხსაცმლის ქუსლი იმ მკვიდრი კვიწიტი.

ჩვეულებრავს ან სამკუთხა სახაზავს მიანებე სქლიო ქალღლი იხე, როგორც ეს ნა-

ნუ შეიწუებთ თავს „ქოჯოხეთური წაბებით“, როცა სასტირინოდ ან სტუმრად მიღობთ ახალი ფეხსაცმელებით. ფეხსაცმელის იმ ადგილებს, რომელზედ ტეტენს ფეხს, წაუსვი შრუბა. იმ სააზონი. ცხადია ეს რწვე არ ფეხოვადღება მაშინ, როცა ფეხს ტეტენს ფეხსაცმლის ქუსლი იმ მკვიდრი კვიწიტი.

ჩვეულებრავს ან სამკუთხა სახაზავს მიანებე სქლიო ქალღლი იხე, როგორც ეს ნა-

ავსტრალია ცვრამს

ავსტრალია „ეცურავს“ დღემიწის სტეფროს, წელიწადში დაახლოებით ხუთი სანტიმეტრის სიჩაართ, —აბტცივენდ ავსტრალიელი მეცნიერებნი: ირვიფი, რობერტსონი და სკოტი. მათი ანგარიშით ეს „ეცურავს“ თითქმის ახა მილიონი წლის წინ დაიწყო. „ეცურავს“ დაწყებამდე, ავსტრალიის მატერიკი აბტარქტიდის ცენტრში მდებარეობდა.

ფრთოსნების ოლიმპიადა

მერკო (გღრ) ტრადიციად აქვთ სკეინების მოწვევა. ყოღდ წაფსულს, კირადღოობი, მერკოს სოღღებას და ქალაქებში იმართება ფრთოსანი სოღსტების შეხიბრი.

ღღლის ექვს საათზე, ეთორის წვერების წინ ღვამენ მუქი ღერის სუფიო დაზრულ ვაღღებს. რიგრიც კი სუფს ახდინდ დაშის სხივები იჭროფრად მოავარტებენ ღაღას, სკეინი ღაღობას იქცევის. მიღვრითეული კოხისა ითვლის მანგის მუღბთა რაოღღობასა და თანმიმღღვრობას. ერთი რომ შირჩება ღაღობას, იქცეხს მეოგრი, მესამე... ეთორი კი ითვლის და ითვლის „მხას“.

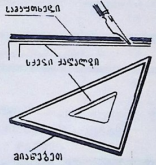
ვლასონისის შტატში (აშშ) ყოღდწლიოფრად ეწუბა კონკურსი საკუთების მანღღწე. გამარჯვებულად ითვღება ის „მოშღღობი“, რომელიც სტეზში მეტ ხანს იყუღღებს. შარსი ნემბოში გაღდა მამაღ, სასტულად, „შავი შწეღუნაგავი“. მისი რტყარიღია 80 „ქოღლიო“ ნახტვარ საათით

მთაზონიის ოცნება

44 წლის უწყიღლო მუშაობის შემდეგ სტენდი მარტოკი უენისაზე გაიღდა. იგიღო ამ ხნის მანძილზე იგი იტულბებული იყო. გე-მოიცი კი არ გახტენა ხაზე, შაშღღელი, ქაშუი და ცხარე სანღღებლობე—სტენდი მარტოკი ლონღონის წულის მთავარ მეტეზონიკედ მუშაობდა. მას ყოღდღედ უღდა შენიწმუწებნა ლონღონელთა სახხმელი წულის გეოც.

ამბოზენ, რომ ამიერიღან მარტოკს გადამწვეტილი აქვს თავისი უენისა მხოლოდ და მხოლოდ ცხარე, აღმოსავლურ კერტებზე და მარტოს.

ნახტვა ნაჩვენიღ. ამგვარად „ნახტვოხტებულობი“ სახაზავის ხხარებისას ქალღლი ტაშით არ დაგღღებანგება.

წაეხუართი

მონაწილენი შემოსაზავენ 7-8 ნაბიჯის ღამეტრის მჭონე წრეს და მონიშნავენ მის ცენტრს. ცენტრში დებენ პატარა ბურთს. შემდეგ „ჩაბრე-ვან-არადანის“ მიხედვით გაყოფიან ორ ჯგუფად და კენჭს მჭრიან.

კენჭისყრის შემდეგ ერთი ჯგუფი „ბურთის მცველი“ ვახდენს, მეორე — „გამტაცებელი“. ორივე გუნდი ერთიმეორის პირისპირ, წრესაშის ვარეთ დგება. ხოლო „მცველებს“ ერთ-ერთი მოთამაშე დგება შიგნით, — წრესაზიდან ერთი ნაბიჯის მოშორებით. ეს იქნება ბურთის მცველი. იწყება თამაში. „გამტაცებლები“ ცდილობენ სწრაფად შეუხებნენ „მცველს“ წრეში და მოსტაცონ ბურთი, რათა რომელიმე დამცველს მოაბრტყან და „ჩაბრან“. ერთ-ერთი მოთამაშისა „ჩაბრით“ „იჭრება“ მთელი გუნდი. თავის მხრივ, მცველიც ცდილობს დაასწროს გამტაცებელს, აიღოს ბურთი და ესროლოს მოწინააღმდეგეებს, რომლებიც ბურთის აღებისთანავე აქეთ-იქეთ გარბიან.

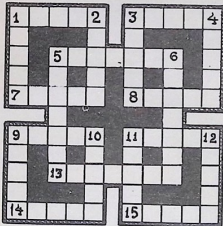
„ჩაბრით“ გუნდი „ისვენა“; წაგებული, ბიჭები, გამარჯვებულს ზურგზე შეისვამენ და წრის ირგვლივ შემოატარებენ, ხოლო წაგებული გუნდის გოგონები ასკინკილით შემოუვლიან წრეს, რის შემდეგაც ბურთის მცველებად გამარჯვებულნი დგებიან და თამაში კვლავ ვრცელდება.

ზ. შერაზადიშვილი.

კრისკოლრი

კ რ ის კ რ ი რ ი

ვერტიკალურად: 1. რესპუბლიკა არაბეთში; 2. ქალაქი საჭოთა კავშირში; 3. სახელმწიფო აფრიკაში; 4. რაიონული ცენტრი საქართველოში; 5. ქართული ცინოფილში; 6. ნახევარკუნძული აზიაში; 9. მტაცებელი ფრინველი; 10. ძველი საომარი იარაღის საწელი; 11. თბილისის ერთ-ერთი უბანი; 12. სივრცის ინგლისური საზომა.

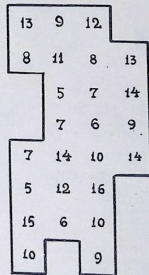
ჰორიზონტალურად: 1. ყაზბეგის ნაწარმოები; 3. მცენებელი მწერი; 5. შოლოხოვის „წყნარი დონის“ გმირი; 7. გარეული ცხოველი; 8. დაბა საქართველოში; 9. ზღვა; 13. ნავსადგური სპარსეთის უბეში; 14. კამფეტ; 15. მამპადიანთა სასულიერო პირი.

შეადგინა თელავის მე-2 საშ. სკოლის X კლ. მოსწავლე გ. ოთარაშვილმა.

თამსახანი

მოცემული ფიგურა დაჰყავით ხუთ თანატოლ ნაწილად ისე, რომ ყოველ მათგანში მოთავსებულ რატცხვთა ჯამი უდრიდეს 50.

თბილისის მე-17 საშ. სკოლის IX კლასის მოსწავლე რ. მამიაშვილი.

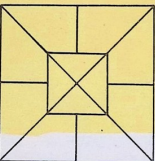
ართმეტიკული თამსახანი

ხუთ ნებისმიერ ერთნაირ ციფრს შორის მოახდინეთ ოთხივე არითმეტიკული მოქმედება ისე, რომ პასუხად მიიღოთ იგივე ციფრი.

პასუხი მე-7 ნომარში მოთავსებულ „თამსახანსაზე“

თამსახანი

ფიგურა იჭრება და დადგება ისე, როგორც ეს ნახაზზეა ნაჩვენები.

კრისკოლრი

ჰორიზონტალურად: 2. ფლიდი; 4. შანაი; 5. მტკიცე; 6. ზიანაზემ; 10. ნიკოლაძე; 18. ტრიდე; 14. „დღისი“; 16. სკოტ; 16. „ვანია“; 17. ჩილი; 18. აზია; 19. ჩანგი; 21. ეროსი; 22. ჩაი; 28. ფილა; 24. ანი; 25. ალტაი; 26. ირემი; 30. აკაკი; 32. შაონი; 33. გრია; 35. ჰაჰუცი; 36. ზუ; 37. კუ; 38. ნიშაი; 39. იგორი; 40. კოსტა; 41. ჯაზი; 42. თრია; 43. იავაი.

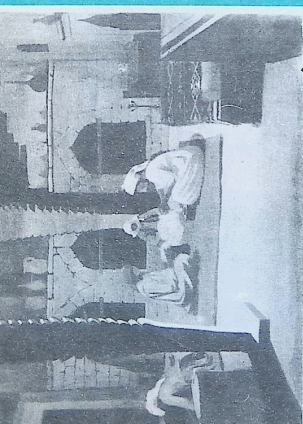
მორიზონტალურად: 1. ბია; 2. ფრაგმენტ; 3. ინტონაცია; 7. იშმი; 8. ნარგიზო; 9. ფირსმანი; 11. კორნიკა; 12. ძროხა; 16. ვერდი; 20. ისანი; 27. მარბდა; 28. მარტინი; 29. ბრიულვი; 31. აკარმენი; 34. ირანი.

მხატვარი შოთა თორიძე.

საქართველო
(საქართველო)
1951 წ.

საქართველო

საქართველო
კარგაბაძე
1951 წ.

საქართველო
საქართველო

საქართველო
კარგაბაძე